

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV
1 mayıs

çift / sayı 17
1975 mayıs

İÇİNDEKİLER

1 Nisan 1975'den 22 Nisan 1975'e	3
Milliyetçi Cephe Hükümeti / İLKE	4
Kapitalizmin Derinleşen Buhranı: Tehlikeler ve İhtimaller / John Purton	6
1969 ve 1975 Demirel Hükümetlerinin Programlarının Karşılaştırılması / İLKE	14
Motor Sanayii ve Finans Grupları Arasındaki Yarış / Engin Dikmenoğlu	19
Çin - Hindi Halkının Zaferi Tüm Anti - Emperyalist Güçlerin Zaferidir / İlhan Eker	22
Pamuk Stokları, Enflasyon ve MC Hükümeti	39
Demirel'in Gübre Fiyatları İndirimi Altındaki Gerçek / Ömer Burçak	41
Orta - Doğu'nun İleri Karakolu İran / Mehmet Güven	44
Komünist Manifesto'sunun 1890 Tarihli Almanca Baskısına Önsöz / F. Engels	49
1 Mayıs 1975'te Türkiye İşçi Sınıfı / Oya Baydar	54
1 Mayıs : İşçi Sınıfının Uluslararası Birliği ve Dayanışması / İLKE	79
Alman Faşizminin Yenilgisinin Otuzuncu Yıldönümü Büyük Zafer ve Elde Edilen Dersler / Anderi Grechko	87
Milliyetçi Cephe ve Ardındakiler / Sedat Özkol	94

TÜSTAV

*Sahibi : Oya Baydar / Yazışmaları Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve
havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çem-
berlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı
aylık 50 lira. Dış ülkeler için ilâi katıdır / Diegi-Baskı : Murat Mat-
baacılık Kollektif Şirketi / İlan : Tam sayfa 500 lira, Diğer ilâmlar
santimi 25 lira / Basıldığı tarih : 3 Mayıs 1975*

1 Nisan 1975'den 22 Nisan 1975'e

1 Nisan 1975

- Ankara ve İstanbul'da, MC hükümetini protesto için bir günlük boykotlar yapıldı. Sağcı komandolar boykotları kırmak isteyince çatışma çıktı. Ankara'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde ve Hacettepe Üniversitesinde 100 kadar, İstanbul'da 2 öğrenci gözaltına alındı.
- Son günlerini yaşayan Kamboçya'nın Amerikançı Hükümeti, Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerine karşı genel seferberlik ilân etti. Lon Nol ise ülkeyi terketti.
- Yunanistan'da mahalli idareler için yapılan seçimlerde «sol» önemli başarılar elde etti. Atina Belediye Başkanlığını, sol cephe'nin adayı kazandı. Selanik ve Girit'te de Karamanlis'in partisi, sol kanadın adayları karşısında tutunamadılar.
- Kıbrıs Türk Silâhlı Kuvvetleri Komutanı değiştirildi. Adana ve İçel illeri Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Vahit Güneri yeni komutan oldu.
- Irak Devrim Konseyi, İran'a iltica eden Kürtlere teslim olmaları için tanıdığı süreyi bir ay uzattı.
- ABD Savunma Bakanı

Schlessinger, OPEC ülkelerinin yeni bir petrol boykotuna karşı, ABD'nin tepkisinin çok sert olacağı şeklindeki tehdidini tekrarladı.

● Demirel Hükümeti Cumhurbaşkanı tarafından onaylandı ve görevi İrmak

hükümetinden devraldı. Bakanlar Kurulu listesinin ilân edildiği toplantıda, koalisyon protokolü da açıklandı. Hükümetin güvenü alıp alamayacağına ilişkin tartışma ve faaliyetler yoğunlaştı.

Milliyetçi Cephe Hükümeti

İLKE

Başbakan	:	Süleyman Demirel (AP)
Başbakan Yardımcısı	:	Necmettin Erbakan (MSP)
Başbakan Yardımcısı	:	Turan Feyzioğlu (CGP)
Başbakan Yardımcısı	:	Alpaslan Türkeş (MHP)
Devlet Bakanı	:	Seyfi Öztürk (AP)
Devlet Bakanı	:	Gıyasettin Karaca (AP)
Devlet Bakanı	:	Hasan Aksay (MSP)
Devlet Bakanı	:	Mustafa Kemal Erkovan (MHP)
Adalet Bakanı	:	İsmail Müftüoğlu (MSP)
Milli Savunma Bakanı	:	Ferit Melen (CGP)
İçişleri Bakanı	:	Oğuzhan Asiltürk (MSP)
Dışişleri Bakanı	:	İhsan Sabri Çağlayangil (AP)
Maliye Bakanı	:	Yılmaz Ergenekon (AP)
Milli Eğitim Bakanı	:	Ali Naili Erdem (AP)
Bayındırlık Bakanı	:	Fehim Adak (MSP)
Ticaret Bakanı	:	Halil Başol (AP)
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	:	Kemal Demir (CGP)
Gümrük ve Tekel Bakanı	:	Orhan Öztrak (CGP)
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	:	Korkut Özal (MSP)
Ulaştırma Bakanı	:	Nahit Mentese (AP)
Çalışma Bakanı	:	Ahmet Tevfik Paksu (MSP)
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	:	Abdulkerim Doğru (MSP)
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	:	
Turizm ve Tanıtma Bakanı	:	Lütfi Tokoğlu (AP)
İmar ve İskan Bakanı	:	Nurettin Ok (AP)

Köyişleri Bakanı	:	Vefa Poyraz (AP)
Orman Bakanı	:	Turan Kapanlı (AP)
Gençlik ve Spor Bakanı	:	Ali Şevket Erek (AP)
Kültür Bakanı	:	Rıfkı Danışman (AP)
Sosyal Güvenlik Bakanı	:	Ahmet Mahir Ablum (AP)

2 Nisan 1975

● Güvenoyu öncesinde partiler arasında transfer faaliyeti başladı ve MSP'den istifa eden Muş Milletvekili Hamdi Celebi, CHP'ye girdi. Bu arada CGP'li İlhami Sancar da, hükümetin kuruluşuna karşı çıktı. Sancar'ın istifa edeceği sanılıyor.

● Türk İş Genel Başkanı Halil Tunç, koalisyon protokolunu eleştirdi ve «Hükümetin işçi sorunlarına bakışıyla tam mutabık değiliz» dedi. İhtiyatlı bir dil kullanmasına rağmen, Tunç, ilk defa bir hükümete karşı çıktı.

● DİSK'e bağlı Tekstil İşçileri Sendikasının, yasaklanan grevlerle ilgili olarak işçileri aydınlatmak amacıyla düzenlemek istediği kapalı salon toplantısı, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gerekçesiz yasaklandı.

● Barzani'ye bağlı 2 bin Kürt'ün,

Şemdinli ilçesine bağlı Dereköy'e sığınma istekleri, Demirel Hükümeti tarafından reddedildi. TSİP bir bildiri yayınlarak, iltica hakkı isteyen Kürtlere, bu hakkın tanınmasını istedi.

● Türk İş, bir süre önce Ecevit tarafından yapılan Alman Sosyal Demokrat Partisi ile CHP arasındaki ortak çalışma komisyonuna katılma önerisini kabul etti.

● Güney Vietnam'da, Vietkong birlikleri ilerliyor. Van Tiyö hükümetinin elinde sadece Saygon kaldı. Başkent Saygon'a giden bütün stratejik yollar, Komünistlerin kontrolüne girdi.

● Portekiz'de seçim kampanyası resmen başladı. 6 milyon 200 bin seçmenin katılacağı seçimlere 12 parti katılıyor.

3 Nisan 1975

● CHP Ortak Grubu adına, Turan Güneş tarafından yapılan bir açıklama ile, Kürtlere iltica ve İran'a geçiş hakkı tanınması istendi. CHP'nin çıkışının güvenoyu öncesinde doğulu milletvekilleri üzerinde çok etken olduğu bildiriliyor.

● TÖB - DER Erzurum Şube Başkanı, faşistler tarafından yedi yerinden bıçaklandı. Saldırganlar yakalanamadı. Bu arada Ankara'da Erkek Teknik Öğretmen Okulu

öğrencisi Necdet Dumanay da dövüldü; Dumanay kaldırıldığı hastanede öldü.

● Çeşitli İşveren Örgütleri yöneticileri ve ünlü işadamları İstanbul'da gayri resmî bir toplantı yaptılar ve yeni hükümetle ilgili konuları görüştüler. Toplantı basına kapalı yapıldı ve sadece 28 Nisan'da ülke çapında bir toplantı düzenleneceği bildirildi. MC Hükümetiyle ilgili olarak işverenler arasında anlaşmazlık çıktığı söyleniyor.

4 Nisan 1975

● Partilerarası transfer faaliyeti, olanca yoğunluğu ile devam ediyor. Bir süre önce Bilgiç ekibi ile birlikte

«MC Hükümetini desteklemek üzere» istifa eden 9'lardan Hasan Değer, CHP'ye girdi. Güvenoyunun

sonucunu, sayıları 13 olan bağımsızların tayin edeceği görülüyor.

● Ankara, İstanbul ve Bursa'da faşist komandoların «sistemli» saldırıları sonunda, 14 öğrenci yaralandı. 41 öğrenci ise gözaltına alındı.

● Çin Hindi'nde devrimcilerin «zafer» tırmanışı sürüyor. Saygon rejimi, Başkent'e kaçanlar hakkında «vur emri» çıkardı. Bu arada Van Tiyö'nün hükümeti istifa etti. Kamboçya'da ise Kızıl Khmer Kuvvetleri, başkent Phnom Pen'in banliyölerine girdiler.

5 Nisan 1975

● Tekstil işkolunda 5 aydın devam eden ve yaklaşık 95 bin işçiyi ilgilendiren iş uyuşmazlığı sona erdi. Bu konudaki açıklamayı Tekstil İşverenleri Sendikası Başkanı Halit Narin yaptı. Ancak sözleşme henüz imzalanmadı ve anlaşmaya varılan maddeler açıklanmadı.

● Sovyetler Birliği'nin altın rezervleri 2 bin tona ulaştı. Rezervlerdeki bu yükseliş,

Sovyetler'in, kapitalist ülkelerle ticarî ilişkilerinde büyük avantaj sağlıyor.

● Amerika Birleşik Devletleri'nde işsizlik, 34 yılda görülmeyen bir orana yükseldi. Ülkede halen 8 milyon işsiz var. Yüzde 8,7'ye yükselen işsizlikten, ilk ağızda etkilenenlerin zenciler olduğu bildiriliyor.

Kapitalizmin derinleşen buhranı: Tehlikeler ve ihtimaller

John Purton

İngiliz ekonomisti

World Marxist Review
1974, sayı 11'den

Yirminci yüzyılın son çeyreğine iki dünya sisteminin, sosyalizmin ve kapitalizmin çalıştığı bir zemin üzerinde yaklaşıyoruz. Sosyalist sistem dinamik bir şekilde genişlemektedir ve istikrarlıdır. Kapitalist sistem sermaye birikimi açısından bakılırsa hala genişlemektedir, ama gittikçe dengesizleşmektedir.

İki sistem arasındaki rekabet yakın zamanlarda soğuk savaştan bir yumuşamaya (detant) a doğru gitmektedir. Bu yeni durumda sosyalist ve kapitalist ülkeler arasında, sadece iktisadi değil bütün alanlarda işbirliği artmaktadır. İşbirliğinin daha da artması, dünya kapitalist sisteminin çizdiği zikzaklara oldukça büyük oranda bağlı olacaktır.

Tekelci kapitalizmin çelişkili ve çatışmalarla dolu yollarında ileri doğru yürümekte olan işçi sınıfı, ve kapitalist ülkelerdeki bütün ilerici hareketler, tekelci kapitalizmin devri ve derinleşen genel buhranındaki en son eğilimleri Marksist-Leninist açıdan incelemelidirler. Bu makale buhranı, sermaye birikimi, kâr hadlerinin azalma eğilimi, artı-değerin gerçekleş-

mesi sorunu gibi kapitalizmin iktisadi kanunlarının işlemediği açısından inceleyecektir.

İkinci Dünya Savaşının sonundan 1960 ların başlarına kadar geçen süre tekellerin kapitalizmin çelişkili eğilimlerinde nisbi bir dengeyle belirlenmişti (ama bu yıllar yine de 1948-49, 1952-53, 1957-58 iktisadi buhranları ile kesiliyordu) Bu durum, özellikle yeniden dirilen Batı Avrupa ve Japon ekonomileri için geçerlidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise sermaye birikiminin nispeten yavaşlaması ihtimali belirmişti. 1960'larda, sadece Batı Avrupa ve Japonya'da değil Amerika Birleşik Devletlerinde de nisbi bir dengenin yerleştiği görülmekte, her yerde sermaye birikimi ve iktisadi gelişme hızla büyümekteydi.

Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerin arasında sadece İngiltere'nin iktisadi gelişme hızı oldukça yavaştı.

Bu süreci doğru kavramak için, önce Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya'nın, sermayelerinin önemli bir kısmını ve milyonlarca insanı kaybettikleri hatırlanmalıdır. Marks, **Kapital'de**, ekonomik buhranların üretici güçlerin bir kısmını tahrip ederek daha geçerli üretim araçlarına yer açtığını ve kâr oranının tekrar yükseltilmesi için ücretleri düşüdüğünü yazmıştı. İşte savaşın tahribatı tam bu rolü oynamıştır. Kapitalist ülkelerin yeniden kuruluşu oldukça ucuz iş gücünün bol miktarda arzı ile meydana çıkmıştır. Bu bol ve ucuz iş gücü savaş ekonomisinin sınırlarının daralması, makineleşmenin tarım sektöründe üreticilerin bir kısmını topraktan koparması ve tekellerin baskısı altındaki küçük endüstriden oluşturulmuştur. Batı Avrupa'da ucuz iş gücü ordusu, az gelişmiş ülkelere büyük miktarlarda akan «misafir işçiler» yüzünden büyümüştür.

Modern ve ucuz teknoloji, tüm araştırma ve geliştirme masraflarını yüklenmiş olan Amerika'dan alınmıştır. Bu yıllardaki bilimsel ve teknolojik devrim, iş gücünde tasarrufu kolaylaştırmış ve hızla verimliliği artırmıştır. Ortaya çıkan endüstriyel genişleme ham maddelere karşı hızla artan bir talep yaratmıştır. 1970 lerin ilk üç yılını belirleyen ham maddelerdeki enflasyonist fiyat artışı, 1960 ların sonuna kadar henüz bu artan taleple atbaşı gitmiyordu.

Böylece, savaş sonrasında, 1960 ların sonuna kadar devam eden yeniden kalkınma dönemi sırasında, bütün dikkatler emek ve teknoloji alanında kâr oranının düşmesini engelleyecek eğilimler üzerinde toplandı. Ayrıca, bu devrede tekellerin kapitalizmin oldukça hızlı iktisadi gelişmesiyle ilgili olarak, sermaye, teknoloji, mal ve pazar kadar yönetim ve uluslararası tekeller işbirliğinin koordinasyonunu sağlayan Amerika Birleşik Devletlerinin hegemonyasını da göz önüne almalıyız. Amerikan egemenliğinin temelinde tüm kapitalist dünya endüstri üretiminin hemen hemen yarısını sağlayan bir ekonomi yatıyordu.

Dolayısıyla, bol miktarda bulunabilen ve dünya çapında bir ödeme aracı olarak kabul edilen doların üstünlüğü istikrarlı bir dünya para sistemi oluşturuyordu. Kapitalist üretim ve finans üzerindeki egemenliği, Amerika'yı uluslararası yatırım sermayelerinin, kısa vadeli kredilerinin akımında dünya tekellerin kapitalizminin örgütleyici merkezi haline getirmişti. Sermaye birikiminin metabolizmasının işleyişi hızlanmıştı. Böylece, Marks'ın

kapitalist banka kredilerine atfettiği güçlü rol, uluslararası alanda o kadarı mutlak dolar tarafından oynanıyordu.

Üçüncü olarak, Lenin'in öngördüğü şekilde, uluslararası tekellerin ve finans kapitalin gücünün ve alanının, sermaye birikimine çok elverişli bu dönemdeki gelişmesine dikkat etmeliyiz. Bu durum, tekellerin 1930 ların büyük buhranında olduğu gibi daraltıcı, kısıtlayıcı değil; yayılımcı bir rol oynamasını gerektiriyordu.

Dördüncü olarak bu dönemde tekелci devlet kapitalizminin güçlü iktisadi müdahalesi, hızlı birikimi kolaylaştırıyordu. Sosyalizm, ulusal kurtuluş savaşlarındaki başarılar, ve kapitalist ülkelerde örgütlü işçi sınıfının artan talepleriyle karşı karşıya kalan büyük tekелci sermaye, oldukça yüksek bir talep seviyesi tutturarak hızlı bir iktisadi gelişme ve sermaye birikimi sağlamak yolunu seçti. Kapitalist endüstrinin tüm yatırım stratejisi bu amaca yönelmişti. Ayrıca, soğuk savaş ve sömürge savaşları, ve genel saldırgan politika, tekелci birikimin hızlanmasında devlet harcamalarının ağırlığını büyük ölçüde arttırdı.

Devlet tekелci müdahalesinin ve savaş ekonomisinin amacı, kapitalist üretimin devrelerini geçici olarak düzene sokmak, buhranları geçiştirmek ve büyüme devrelerini uzatmaktır. Bu tekелci devlet kapitalizmi döneminde, yukardaki faktörler sonucunda artı değeri gerçekleştirme sorunu geçici olarak önemini bir ölçüde kaybetti.

Yukarıda belirtildiği gibi, 1960 ların özelliği tekелci devlet kapitalizminin hızla gelişmesidir. Hatta bazılarına bu yükselen eğilim hep böyle devam edecek gibi geldi. Ancak 1960 ların sonuna doğru, kapitalist üretim ve dolaşımın geçici ve nisbi denge devresinden çıktığına ve kapitalizmin çelişkilerinin bütün dünya kapitalist sistemi için çok daha vahim bir buhran devresi hazırladığına dair işaretler belirmişti. 1970 lerin başında, bunu, Amerika'da daha uzun bir iktisadi gerileme devresi izledi. Bu devrede, Bretton Woods uluslararası para anlaşmasının çöküşü, ticarete artan çatışmalar, hızla yükselen enflasyon, uluslararası ve ulusal pazarlardaki istikrarsızlık da görüldü. Bunun sonucunda üretimin ve sermaye birikiminin hızla arttığı çok kısa bir devre oldu ve arkasından iktisadi daralma ve enflasyon, mali istikrarsızlık, büyük boyutlara ulaşabilecek uzun bir buhranı haber verdi. İktisadi gelişme ve birikime yararlı olan bir önceki eğilimlerin yapısı, zıddına dönüşüyordu.

Önce, Amerikan hegemonyasının sönüşüne tanık olduk. Hala tekелci kapitalizmin en güçlü ülkesi olmasına rağmen Amerika, giderek daha da güçlenen Batı Avrupa ve Japon tekелci gruplarının rekabeti ve sosyalizm ile ulusal kurtuluş hareketlerinin genişlemesi yüzünden zayıflaması dolaşımıyla, kapitalist dünyadaki tartışmasız egemenliğini kaybetti.

Altınla desteklenemeyen dolar artık istikrarlı bir uluslararası para birimi değildir. Para ve sermaye hareketleri artık kapitalist devletler arasındaki uluslararası anlaşmalar tarafından Amerikan dolarının öncü rolüne dayanarak, yeterli şekilde kontrol edilememektedir. Savaş sonrası tekелci kapitalizminin yönetimi çökmüştür.

İkinci olarak, çok uluslu sanayi ve finans şirketlerinin daha hızlı birikim için, genişleme eğiliminin enflasyonist etkilerine dikkat etmeliyiz.

En modern teknolojiye dayanan mali yatırımlara devamlı olarak artan nakit para akışı tekeli fiyat artışlarına yol açmış ve bu artışlar gerçek üretimdeki artış hızını çok aşan bir kredi artışıyla karşılanmıştır. Bu kredi artışları özellikle, ulusal ve şimdiye kadar uluslararası kapitalist devlet ve devletler arası örgütlenme kontrolü dışında kalan Avrupa parası ve sermaye pazarı çerçevesinde olmuştur. Bu durum enflasyon hızının hemen hemen kontrolden kaçmasına yol açmıştır. Durumun en yakın örneği de ham maddelere olan fahiş talep yüzünden 1972 ve 1973 de fiyatların iki misli artmasıdır. Bunu, aşırı talep, tekellerin spekülasyonla fiyat yükseltmesi ve adil bir fiyat sağlamak isteyen petrol üreticisi ülkelerin örgütlenmesi yüzünden petrol fiyatlarındaki müthiş artış izlemiştir. Ham madde fiyatlarındaki artışın bir sebebi de enflasyon yüzünden kağıt paraya karşı güvenin azalmasıyla ortaya çıkan spekülasyondur.

Genel olarak, bilimsel ve teknolojik devrimin hızlanması sermaye yatırımlarında öyle bir artışı gerektirmektedir ki, finans kapitalin tüm krediler yapısını enflasyonist şekilde genişletme eğilimi güçlenmektedir.

Üçüncü olarak, tekeli sermayenin az gelişmiş ülkeleri dikkate almayarak sermaye yatırımlarını gelişmiş ülkelerde yoğunlaştırma politikasının sona ermek üzere olduğuna dikkati çekmeliyiz. Eski sömürge alanları üzerinde doğrudan emperyalist denetimin çöküşüyle ortaya çıkan bu politika, gelişmiş kapitalizm bölgesinin çeşitli sınırlarına dayanmaktadır. Tekeli ve mali sermaye bir kez daha süper kârlarını arttırmak için ucuz iş gücü ve mal bulmak amacıyla az gelişmiş ülke pazarlarına yönelmektedir.

Dördüncü olarak, iş alanlarındaki faaliyetleri desteklemede ve yatırımı kamçulamak, talebi desteklemek için sık sık artan müdahalelerle buhranları önleme gayretlerinde devletin, aldığı tekeli tedbirlerin çelişkili rolünü dikkate almalıyız. Bu, büyüme devrelerinin enflasyonist yoldan abartılmasına yol açar, ve kapitalist işleyişin ücretler ve fiyatlardaki düşüşlerle kendiliğinden oluşan düzenleyici hareketini ortadan kaldırır.

Beşinci olarak, Lenin'in de tekeli kapitalizm çağı için vurguladığı kapitalist gelişmenin kendine özgü bir dengesizliği vardır. Ve bu şimdi, uluslararası ödemeler dengesi açısından sosyalist olmayan ülkelerin dört bölüğe ayrılması şeklini almaktadır: Ödemeler dengesinde büyük fazlalar olan petrol üreticisi ülkeler, ödemeler dengesinde fazlalık olan güçlü tekeli kapitalist ülkeler, açığı olan tekeli kapitalist ülkeler ve açığı olan daha az gelişmiş petrol tüketicisi ülkeler. Bu yıl petrol tüketen ülkelerin toplam açıkları 50.000 milyon ve 100.000 milyon dolar arasında bir yerdedir. Ödemeler dengesindeki bu dengesizlik, artan enflasyonla birlikte, dünya kapitalist üretim ve dolaşım sisteminin bütün mekanizmasını zorlamaktadır.

Altıncı olarak, kapitalist ülkelerde enflasyona, artan fiyatlara karşı ve daha fazla ücret için halk kitlelerinin ve örgütlü işçi sınıfının mücadelesi büyümektedir. Bu, tekeller tarafından fiyatların daha da yükseltilmesi için bahane olarak kullanılmakta ve çoğu kez devletin tekeli müdahale kurları tarafından desteklenmektedir.

Son olarak bağımsızlığını kazanmış ülkelerin bunca hayati önemi olan

petrolün pazarlanması politikalarında giderek artan işbirliğine ve diğer ham madde alanlarında yakında ortaya çıkabilecek faaliyetlere dikkati çekmeliyiz.

Bütün bu özellikler bir buhrana doğru hızlı bir eğilimi ve uluslararası kapitalist para dolaşımı, sermaye akımı ve ticaret sisteminde kısmî bir çöküşü göstermektedir.

Böylece bir yandan, kapitalist üretimin devri buhranlarındaki özelliklerini daha da belirgin şekilde tekrar ortaya çıktığını görüyoruz. Diğer yandan, emperyalist sistemin bütün çelişkileri tekelci ülkeler ve bağımsızlığını kazanmış ülkeler arasındaki; tekelci ülkelerin kendi aralarındaki; ve tekelci ülkelerin kendi içlerindeki sosyal çelişkiler şiddetlenmektedir.

Şimdi sormalıyız: Bu eğilimlerin tekelci kapitalizm için, bağımsızlığını kazanmış ülkeler için, sosyalist ve sosyalist olmayan ülkeler arasındaki işbirliğinin geleceği için ve yumuşamaya (detant) doğru giden bir dünyada iki sistemin arasındaki rekabet açısından önemi nedir?

Sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki işbirliğinin gelişmesinin sadece varolan ticarî ve malî ağına genişletilmesine mi dayanacağı, ve bu ağı durmadan genişleyen işbirliği için yeter derecede istikrarlı mı olduğu sorusunu sormalıyız.

Daha önce yaptığımız incelemeden çıkan başlıca sonuç, yirmi yıldır istikrarlı ve hızlı bir sermaye birikimi ile belirlenen tekelci kapitalizmin gelişiminin, şimdi giderek artan bir istikrarsızlık şeklini gösterdiğiidir. Bu da, şu andaki ilkelere göre, ticaret ve yatırımın azalabileceğini gösterir. Bu alandaki son gelişmelere bir göz atalım.

Şu anda, dünya çapındaki ciddi ödeme dengesizlikleri, uluslararası para kurları, sermaye pazarları ve tüm bankacılık yapısındaki giderek artan istikrarsızlıkla bağıntılıdır. Petrol üreticilerinin artan fonlarının, tekrar kapitalist dünyadaki kapitalist yatırım üretim ve ticaret sistemine girmesi, büyük ölçüde, kısa vadeli banka depozitleri ve kredilerinde artış şeklinde ortaya çıkmaktadır. Başlıca bankalar, bu derece geniş çaptaki kredi operasyonlarının getireceği zorlamanın çok büyük olacağından korkmaktadırlar. Petrol üreten ülkelerin petrol tüketen ülkelerin ihracat mallarını alarak bu fonları tüketmeleri imkanı yoktur. Aynı zamanda, petrol üreten ülkeler, çok büyük ihtiyatlılıkla petrol tüketen ülkelerde uzun vadeli yatırım alanlarına kaymaktadırlar. Ayrıca, onlar gelişmiş kapitalist ülkelerin başlıca endüstriyel ve malî sektörlerinde hisseler alırlarken, bu durum bir yanda tekelci kapitalin çeşitli grupları arasında, diğer yanda da onlar ve petrol üreten ülkeler arasında ve yine, zengin petrol tüketicisi ülkeler ile yoksul petrol tüketicisi ülkeler arasındaki çelişkileri yoğunlaştırmaktadır.

Rasyonel bir politika petrol üreticilerinin fazla'larının yoksul ülkelerin iktisadi gelişmelerine yardım etmek üzere iyi şartlarla verilmesi olabilir. Böylece petrol tüketen ülkelerin ihracat malları için pazarlar da artar. Ancak, kapitalizmin özünde rasyonellik yoktur. Uluslararası planda kapitalistlerarası tartışmalar, petrol fonlarının döndürülmesi üzerinde olmaktadır. Ama başarı elde edilememektedir. Bir «gemisini kurtaran kaptan» durumu sürüp gitmektedir.

Buhranı yenme gayretiyle, ekonominin yükselme, gelişme dönemlerinde, devlet tekelliliğinin destekleme siyaseti artık sonra ermiştir.

İktisadi buhranlar artık daha da derinleşiyor. Aynı zamanda, sermaye birikiminin zorlama hızının getirdiği diğer etkilerle birleşen aşırı devlet harcamaları enflasyonun tehlikeli şekilde artmasına yol açıyor. Enflasyonu belki sadece büyük bir buhran durdurabilir. Ancak, eğer şimdiki durumun devamına izin verilirse, buhranı finans kapitalin zaten varolan enflasyonist hastalıklarının daha da büyük çapta tekrarlanması izleyecektir. Tekeller ve hükümetler sıkı bir deflasyon politikası (yoğun bir işsizlik ve gerçek ücretlerin düşüşünün göze alınarak enflasyonu durdurmak çabasıyla) ve buhranı enflasyonu arttırmak pahasına geçiştirme politikası arasında tercih yapamamaktadırlar. Bu çelişki tekeli kapitalizmin şu andaki ilişkileri içinde çözülemez.

Bütün bu nedenlerde, emperyalizmin başlıca çelişkileri keskinleşecektir ve tekrar istikrarlı bir iktisadi genişleme alanına dönmek zorlaşacaktır. Ayrıca, emperyalizmin sosyal çelişkileri artacak ve işçi sınıfı ile halk güçleri, daha yüksek yaşama koşulları, demokrasi ve planlı iktisadi kalkınma için savaşlarını kazanarak sosyalizme giden yolda ilerleme fırsatları bulacaklardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin hükümetleri sosyalist dünya ile iktisadi işbirliği konusuyla daha fazla ilgilenmekte ve böylece pazar ve mal sorunlarını çözümleneceklerini ümit etmektedirler. Bu tip işbirliği için birbirleriyle rekabete girmektedirler. Öte yandan, çelişkiler Ortak Pazar'da keskinleştikçe, sosyalist ülkelerle örgütlü işbirliği gittikçe daha güçleşecektir. Gerçekten de, belki de büyük bir buhranın izleyeceği gittikçe artan enflasyon, ya da önemli miktardaki «slumpflasyon» (1) ya da devamlı bir «stagflasyon» (2), sosyalist ve kapitalist ülkeler arasındaki ticaret ilişkilerini mutlaka gerginleştirecektir.

Üçüncü Dünya ile olan ilişkilere gelince, buhran kuşkusuz gelişmiş kapitalist ülkeleri yeni ham madde kaynakları, ucuz iş gücü ve kârlı sermaye yatırımları için yeni bölgeler aramaya götürecektir. Tekeller, petrol üreten ülkelerle yapılabilecek ikili anlaşmalar için birbirleriyle rekabete girecekler ve bu da yoksul Üçüncü Dünya ülkelerinin yararına olmayacaktır. Aynı emperyalist çıkarlar için içine girince bu konuda çok daha «milliyetçi» tavırlar alacaklardır. Emperyalist devletler diğerlerini batırmak pahasına kendilerini kurtarmaya uğraşacaklardır.

Tekeli devlet kapitalizminin varolduğu ülkelerdeki işçi sınıfı ve mütefiklerinin görevi, tekeli çıkarlara karşı mücadele edecek bir ittifak için savaşmak ve bütün güç ve iktidarlarını tamamen yeni bir uluslararası iktisadi ilişkiler ağı yaratmak için kullanacak hükümetleri kurmağa çalışmaktır. Bu ancak karşılıklı avantajlar, sosyalist ve yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelerle, ilerici hükümetlerle ve hatta iktisadi ve politik bağları olmayan ve karşılıklı avantajlara dayanan ilişkilere girmeye hazır bütün ülkelerle barış içinde bir arada yaşama ilkelerine dayanarak olur.

Böyle yepyeni bir uluslararası iktisadi ilişkiler ağı, varolan uluslararası kapitalist ağ ile yanyana yürüyebilir ve uluslararası finans kapitalden daha istikrarlı bir temele dayanacağı için, uzun vadede barış, demokrasi ve

sosyalizm mücadelesinin başarısı ölçüsünde, onun yerine geçebilir.

Tekelci kapitalist devletler arasında da kendi ulusal ekonomilerini buhrandan kurtarmak amacıyla, uluslararası kapitalist bağlardan kurtulma eğilimleri muhakkak ki olacaktır. Aşırı milliyetçilik ve iktisadi ayrımcılık politikalarını önlemek amacıyla yeni bir iktisadi işbirliği ağı kavramı için mücadele etmek gereklidir.

Tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkelerdeki ileri dönük bir uluslararası iktisadi politika için mücadele, içteki ilerici politikaların bir parçası haline getirilmeli ve nihai amaç da mülkiyetin, üretim araçlarının kontrolünün ve ticaretin işçi sınıfı ve halk kitlelerine transferini sağlamaktır.

Bağımsızlığını kazanmış, gelişen ülkelerin durumu da daha karmaşık hale gelmektedir. Dünya ekonomisinin tekelci kapitalist sektöründeki sermaye birikiminin kabarması ve bundan doğan enflasyon, ticaret dengesi hammadde üreten ülkelerin lehine dönmekte ve bu durum ülkelerin millî gelirlerine avantaj sağlamaktadır. Ne var ki, iktisadi alanda önemli bir buhran bu süreci tersine döndürebilir. Hele fiyatları durmadan düşen ham maddeleri üreten ülkeler için durum daha da zararlı olacaktır. Çünkü bu ülkeler petrol ve mamul maddeler gibi fiyatları durmadan yükselen ithal malları için para ödemek zorundadırlar.

Burada gerekli olan, ham madde üreten ülkelerin birleşmesi, ve sadece iyi fiyat değil aynı zamanda gelişmiş kapitalist ülkelere karşılıklı bir şekilde faydalı olan ticaret anlaşmaları talep etmeleridir. Ayrıca, bağımsızlığını kazanmış petrol üreten ülkeler ve yine bağımsızlığını kazanmış fakat petrol üretmeyen ülkelerin de fiyatların belirlenmesi, ticaret anlaşmaları ve kredi, sermaye yatırımları konusunda dayanışmaya gitmeleri gereklidir.

Bu işte karışıklık yaratacak bir durum, bazı petrol üreten ülkelerdeki hakim çevrelerinin çıkarlarının uluslararası finans kapitalin çıkarlarıyla bağlı olabileceğidir. Yukarıda büyük petrol fonlarının tekelci kapitalizmin başlıca ülkelerinde uzun vadeli gayrimenkul ve sanayi yatırımlarına kaydığını belirtmiştik. Bu sürecin gelişmiş petrol tüketici ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarını çözecek kadar hızlı ilerlemediği bir gerçektir; aynı zamanda bu süreç Üçüncü Dünya ülkelerini iktisadi gelişme ve diğer petrol tüketen ülkelerin ihraç mallarını satın almak için gerekli fonlardan mahrum bırakmaktadır. İşte böylece gelişen ülkelerde ve tekelci kapitalizmin egemen olduğu ülkelerdeki halk kitlelerinin uluslararası finans kapital ile mücadelede ortak çıkarları ortaya çıkmaktadır.

Petrol fonlarının kullanılması ve diğer alışverişler dolayısıyla finans kapitalin gelişen ülkelerde etkinliği artmaktadır. Tekelci devlet kapitalizmi kendi korkunç buhranını işçi sınıfının zararına, ve yeni ucuz iş gücü, ham madde kaynakları, yeni pazarlar ve yatırım alanlarını sömürerek atlattırma çalışmaktadır. Bütün bunlar işçi sınıfı ve anti tekelci halk hareketi arasında, halkın haklı ihtiyaçlarını doyumak için taleplere ve gelişen uluslararası dayanışmaya ve tüm ilerici güçler arasındaki işbirliğine dayanan acil bir dayanışmayı gerektirmektedir.

Böylece, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi tekelci kapitaliz-

min keskinleşen çelişkileri ve derinleşen buhranı arasında sürdürülmektedir. Hem uzun vadeli hem de devrî olan bu buhran, finans kapitalin dünyadaki pozisyonunu korumak için umutsuzca çabalarından ortaya çıkabilecek maceracılık, gericilik ve faşizm tehlikelerini göz önüne koymaktadır. Aynı zamanda, buhran işçi sınıfı ve halk hareketleri için taze fırsatlar getirmektedir.

Bu durumda, temel görev, tekelci kapitalizmin egemen olduğu çeşitli ülkelerde, bağımsızlığını kazanmış ve gelişen ülkelerde daha iyi hayat şartları ve demokrasi için dayanışma halinde bir mücadele sürdürmektir. Sadece haklı ulusal çıkarlar değil, aynı zamanda daha geniş çaptaki uluslararası işbirliği çıkarları da gözetilmelidir.

Barış, demokrasi ve sosyalizm için halk hareketinin başarısından sadece sosyalist mevzilerin güçlenmesi değil, aynı zamanda tekelci kapitalizmin en zayıf olduğu yerlerde, hatta tekelci kapitalizmin en önemli merkezlerinde bile sosyalizme giden yolda taze gediklerin açılmasıdır önemli olan.

Dünya kapitalist sistemindeki bu genel buhran çağı sosyalist devrimin yeni başarılar çağı olabilir.

- (1) Slampflasyon : Ekonomik çöküş gerileme ile birlikte giden bir enflasyon.
- (2) Stagflasyon : Ekonomik durgunlukla birlikte görülen enflasyon.

6 Nisan 1975

● Siyasal transferler yoğunlaşarak devam ediyor. Hatay Milletvekili Sait Reşat'ın CHP'den ayrılıp AP'ye geçtiği, Sancar'ın CGP'den istifa ettiği bildiriliyor.

● Türk-İş Yönetim Kurulu, yayınladığı bir bildiriye lokavtları kınadı ve «lokavtın işçileri sefaletle itmesine izin yok» dedi. Bildiride «saldırı lokavtı, karşısında, üretimi kendi yöntemlerinde sürdüren işçileri bulacaktır» deniyor.

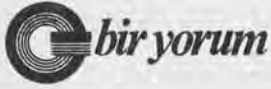
● Kamboçya'da Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, başkent Pnom Pen'e 14 kilometre yaklaştılar.

● Kartal'da Tuğbay fabrikasında, sendikalaşmaya önyak olan önce 7, sonra 32 işçinin işten atılması üzerine başlayan direnişte, üç işçi ölüm orucuna başladı.

● Demirel Hükümetinin Programı Millet Meclisi ve Senato'da okundu. Program, «huzur, hamle ve kalkınma» vaad ediyor. Demirel Hükümetinin programının halk kitlelerinin CHP'yi desteklemelerinde etken olduğu sanılan bazı «sosyal tedbirler» i ve «sosyal adalet» çözümlerini içerdiği görülüyor. Bunun yanında, hükümet protokolünde olduğu gibi programda da

«komünizm» le mücadele ön plana çıkarılıyor. Program, hiçbir ciddi ve köklü yenilik getirmeyen «öz» süz

boş vaatler ve kısa vadeli bir geçiştirme programı olarak niteleniyor.

1969 ve 1975 Demirel hükümetinin programının karşılaştırılması

İLKE

Hükümet programları siyasi, ekonomik ve sosyal tercihleri yansıtan birer belgedirler. O hükümette ifadesini bulan sınıf iktidarının çıkarlarını savunmak, korumak ve geliştirmek için izlenecek yolu, yöntemi gösterirler. Gerçi - özellikle Türkiye'de- programların birer kağıt parçasından ibaret olduğu, çoğu zaman lâfta kaldığı sık sık ileri sürülür. Bu görüş belli bir gerçek payını da kuşkusuz içinde taşır. Ancak programların titiz bir gözle elden geçirilmesi oldukça yararlı ve önemli verileri bize sunabilir.

Demirel'in 12 Mart darbesi ile görevden uzaklaştırılan hükümeti, 1969 yılının 7 Kasım'ında güvenoyu almıştı. 165 red oyuna karşılık 263 güven oyuna dayanan bu hükümette yansıyan çıkarlar, yapılan tercihler ile 1975 MC hükümetinin savunduğu çıkarlar ve yaptığı tercihlerin kısa bir mukayesesi bize altı yılda Türkiye'nin aldığı yolu kaba çizgileriyle gösterebiliyor. Dahası, işçi sınıfımızın mücadelesinin, işçi sınıfı sosyalistlerinin kan, can pahasına savunduğu görüşlerin, burjuvaziye ne kadar geriletliğini programlarda bulmak mümkün.

Karşılaştırmaya geçmeden bir noktaya daha işaret etmeliyiz. Güvenoyu alan 1969 Demirel Hükümetinde AP yaklaşık 256 milletvekili ile temsil edilmektedir. Demokratik Parti daha doğmamıştır (yada AP'den kopmamıştır). Bu programın uygulanması sırasında çıkan sınıf çatışmaları AP'yi parçalayacak, düşmemek için o zamanki Birlik Partisi milletvekilleri üzerinde açık bir mebus pazarı kurulmasına yolaçacaktır. Millî Nizam Partisi, (Şimdi MSP) parlamentoda ya bir ya iki parlamanterle temsil edilmektedir. Yani finans kapital başta olmak üzere ülkemizin sömürücü güçlerinin temel partisi AP'dir o dönemde. 450 kişilik bir parlamentodan 263 güvenoyu alabilmektedir. 1969 AP'sinde tek başına ifadesini bulan siyasi ittifak, 1975'de, ayrı partiler halinde MC ittifakında yeniden denenmektedir. Ve bu deneme parlamentoda, 1969'dan çok daha zorlu (ve

yüksek fiyatlı) bir mebus pazarından sonra sadece 4 oy farkla güvenoyu alabilmiştir.

Şimdi programları karşılaştıralım:

1969
Demirel Hükümeti
programından

1975
Demirel Hükümeti
Programından

ENFLASYON VE YATIRIMLAR

● Fiyat artışları önlenecek dış ticaret politikasıyla, yatırımların yürütülmesinde her sektörle olduğu gibi özel sektörle de ilişkilerin işbirliği anlayışı içinde daha da geliştirici ve güçlendirici tatbikatta devam edilecektir.

● Yatırım malları ithalatına öncelik verilecektir.

● Duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için, gerekli tedbirler alınırken yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılacak bir yandan yeni yatırımlar tesbit edilirken, bir yandan da kamu sektörünün ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına çaba gösterilecektir.

SERMAYE PİYASASI

● Sermaye piyasalarının kurulması, gönüllü tasarrufların teşviki halka açık anonim ortaklıklar gibi konularda alınacak tedbirlerle halkın tasarruflarının bu alanlara akması sağlanacaktır.

● Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesinin sağlayan kâr ortaklığı esasını da içine alan güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için, gerekli tedbirler alınacaktır.

VERGİLER

● Gerçek vergileme alanına girmeyen gelir vergisi mükelleflerinin global götürü vergi sisteminde şahsi götürüye kaydırılacaktır.

● Vasıtalı vergiler düzenlenerek halkın zorunlu malları ve özellikle şekerin AET seviyesine indirilmesine çalışılacaktır.

Tasarruf bonoları islah edilecektir.

Herkes asgari geçim seviyesine yükseltilecektir.

Gider vergileri tek kademeli istisna tihsal vergisi durumundan değer vergisi sistemine geçiş şartları temin edilecektir.

● Vergiyi mali gücü olanlardan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemi tesis etmek hedef alınacaktır.

● Düşük gelirli halkın vergi yükü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir.

TEŞVİKLER

Kredi dağılımında sosyal adalet ilkelerine önem verilerek çiftçilere kolaylıklar gösterilecektir.

Banka borçları faizsiz ve uzun vade ile taksite bağlanacaktır.

Köylü mevduatını toplayan bir mali müessese kurulacaktır.

Sanayileşme en uygun ortamın yaratılması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak için bir sanayi teşvik kanunu çıkarılacaktır.

İdari işlemlerin kısaltılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

SOSYAL GÜVENLİK

Tarım - İş kanunu çıkarılacak, işsizlik sigortasının gerçekleştirilmesi imkanları araştırılacak, işçi-memur ayırımı kesin şekle bağlanacaktır.

Tüm çalışanların sigorta kapsamına alınması sağlanacaktır. Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir.

YABANCI SERMAYE

Yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Yabancı sermayeden ileri teknoloji getirmesi, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesini olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkan verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkanları geliştirilecektir.

İLAC SANAYİİ

Yabancı ilaçların yurt içinde imaline çalışılacaktır.

Piyasadaki ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tesbit edilecektir.

İŞÇİ SORUNLARI

Yurtdışına gönderdiğimiz işçilerle ilgili her meseleyi halletmek kararındayız. Yabancı memleketlerdeki işçi tasarruflarının yurda aktarılmasına çalışılacaktır.

İşçi ücretleri fiyat ve geçinme endekslerine göre ayarlanacaktır. Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır.

ORTAK PAZAR

Türkiye ile Ortak Pazar arasındaki bu ortaklığın plan hedeflerine uygun olduğu inancındayız. Halen bu ortaklığa geçiş döneminde bu inançla menfaatlarımıza en uygun vasıta ve tedbirleri bize sağlayacak bir sonuca varacağız.

AET ile aramızdaki ekonomik işbirliğinin milli yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır. AET'nin 3. Dünya ile kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarfedilecektir.

ENERJİ

İnterkonnekte sistemin getirdiği farklı tarife kaldırılarak, tek tarifeye gidilecektir. Komşu memleketlerden tabii gaz alınmasına çalışılacaktır. Petrol Kanununda değişiklik yapılarak ham petrol istisnasız artırılması yolunda yeni hukuki esasları getirilecektir. Maden ihracatında ihracatın çevre değil, mamul veya yarımamul şeklinde olması sağlanacaktır.

Türkiye'nin elektrik enerjisini getirecek öz kaynaklara dayalı projeler geliştirilecektir. Temel hidroelektrik ve termik santrallerin yapılması hızlandırılacaktır. Boru hattı projeleri ve Irak tabii gaz projesi önemle ele alınacaktır. Petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir.

7 Nisan 1975

- Siyasal transferler daha da hızlanarak sürüyor. Sancar CHP'ye girdi. AP, CHP, CGP arasındaki mebbuspazarı bütün hızıyla devam ediyor.
- Tekstil sendikasına bağlı 55 işyeri için Tekstil İşverenleri sendikası ile imzalanan toplu sözleşmeden sonra, Türk-İş'e bağlı Teksif sendikası da 45 bin dokuma işçisi adına toplu sözleşme imzaladı. Sözleşmeler, Sıkıyönetim Komutanlığının araya girmesiyle, İstanbul Merkez Komutanlığında sabaha kadar süren pazarlıklardan sonra sonuca bağlandı. Günlük ücret zammı birinci yıl 20, ikinci yıl 20 lira oldu.
- Karadeniz Teknik Üniversitesinde başlayan olaylar, sonra şehire de sıçradı. Çatışmalar büyüdü. 10 öğrenci göz altına alındı, 13 kişi yaralandı.

- TÖB - DER Samandağ yöneticileri, yayınladıkları bir bildiri yüzünden 5'er ay hapse mahkum edildiler.
- Erbakan, «işçiyi aynı zamanda millî ve ahlâkî yönde de eğiteceğiz» dedi. Erbakan'ın bu sözleri işçi kuruluşlarının sert tepkileriyle karşılandı.
- Eczacıbaşı ilaç fabrikasında 8 işçinin işten çıkarılmasını protesto eden işçiler direnişe geçtiler. Direniş oturma grevi şeklinde sürüyor.
- Bir süre önce, TSİP Ankara İl başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin Ankara Devlet Güvenlik Mahkemelerince yayınlanan bir bildiri yüzünden tutuklanmalarından sonra, TSİP Kartal İlçe başkanı ve sekreteri de bir başka bildiri bahanesiyle İstanbul'da tutuklandılar.

8 Nisan 1975

- CHP Genel Başkanı Ecevit, MC Hükümeti güvenoyu almazsa, başka çözüm yolları da vardır. CHP sürekli hükümet de kurabilir» dedi. Ecevit bu görüşünü beklenen yeni siyasal transferlere dayandırıyor. Bu sözler, transferlerin hızlanması için bir teşvik olarak yorumlanıyor.
- Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki çatışmalarda, 14 devrimci öğrenci gözaltına alındı.
- Türk-İş, güvenilir, istikrarlı,

uyumlu hükümet istedi. Çıkar yolun erken seçim olduğu öne sürüldü.

- Türkiye İşverenler Sendikası Genel Başkanı Halit Narin'in, DP'den ayrılan Bilgiç ve arkadaşlarına kutlama telgrafı çektiği bildirildi.
- Ege sorunu üzerine yoğunlaşan Türkiye - Yunanistan anlaşmazlığı ve bu çerçevede yaygınlaştırılan şoven hava geliyor. Büyük basın tröstlerinin «savaş» havasını özellikle körükledikleri göze çarpıyor.

9 Nisan 1975

- Güvenoyuna iki gün kala meclisteki siyasî transferler daha da hızlandı. AP Giresun milletvekili Mehmet Emin Turgutalp, önce AP'den istifa edip CHP'ye geçti, ancak ertesi sabah yeniden eski partisine döndü. Bu arada CGP'den de iki istifa oldu. Ağrı Milletvekili Rıza Polat ile Siirt Milletvekili Nebil Oktay partilerinden istifa ettiler.
- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku

Konferansı'nın Cenevre'de yapılan toplantısında karasularının 12 mile çıkarılması kabul edildi. Karar, Türkiye'de tepki ile karşılandı.

- Güven oylamasının sonucunu tayin edecekleri sanılan bağımsız milletvekillerinden 11'i bir grup kurdular. Bağımsızlar Grubunun, hükümete güvenoyu vereceği sanılıyor.

10 Nisan 1975

- Eczacıbaşı İlaç Fabrikasında 600 işçinin katıldığı direniş sürüyor. Bu arada Nobel İlaç Fabrikasında da işçiler, işten çıkarılan arkadaşlarının yeniden işe alınmasını sağlamak ve sendikalaşma hakkının engellenmesini protesto etmek amacıyla direnişe geçtiler. Sıkıyönetim Komutanlığı, işçilere, işbaşı yapmaları için ihtar da bulundu ve direnişi yasakladı.
- Kıbrıs Federe Türk Devleti Planlama ve Koordinasyon Bakanı

Alper Orhon, devlet başkanı Rauf Denktaş'ın emriyle görevinden alındı. Alper Orhon, Kıbrıs Türk Kurucu Meclisi'nde «özgürlük grubu» diye tanınan grubun lideriydi ve CHP paralelinde bir parti kurmak üzere harekete geçmişti.

- CGP, Nebil Oktay'ın da istifasının resmileşmesi üzerine, mecliste grup kurma hakkını kaybetti.
- Hükümet programının meclislerdeki görüşmeleri sona erdi.

11 Nisan 1975

- Bir süre önce MSP'den istifa edip, CHP'ye giren Muş Milletvekili Hamdi Çelebi'nin evine komando oldukları söylenen silâhlı bir grup baskın yapmak istedi. Milletvekili,

CHP'ye geçtikten sonra sürekli tehdit edildiğini söylüyor.

- Güvenoyunun arifesinde, Vehbi Koç bir konuşma yaptı ve motor

sanayiinin özel sektör tarafından kurulmasını istedi. Koç, savaş sanayii konusunda da «Türkiye'nin savaş sanayiini tümüyle kendisinin

kurmasının mümkün olmadığını» ileri sürdü. Vehbi Koç aynı konuşmada «istikrarlı hükümet kurulması gerekiyor» dedi.

Motor sanayii ve finans grupları arasındaki yarış

Engin Dikmenoğlu

Milliyetçi Cephe'nin hükümet programında ve koalisyon protokolunda iki konunun altı gereğinden fazla çizildi: Gübre fiyatlarının indirilmesi ve motor sanayiinin kurulması.

Gübre fiyatlarındaki indirim güvenoyunun hemen ertesinde gerçekleştirildi. Ancak motor sanayii konusunda çeşitli nedenlerden dolayı bu acelecilik mümkün görünmüyor.

Bir kere motor sanayii kurulması —dışa bağımlılık ortadan kalkmaksızın— montaj ve ambalaj sanayiinden bir üst düzeye sıçramayı içeriyor. Teknoloji, lisans vb. ithaliyle de olsa «ha deyince» motor sanayiini kurmak pek mümkün değil. Ancak «hemen gerçekleştirilemeyişinin» nedeni de sadece bu değil. Hükümette farklı ağırlıklar taşıdıkları artık bilinen, finans grupları arasındaki çekişme de etken bu konuda. Hatta tekelci sermaye ile tekeldışı sermaye arasındaki çekişme de bu konuya olanca ağırlığı ile yansımış durumda.

Koalisyon protokolunda ve hükümet programında altı gereğinden fazla çizilmesine rağmen özünde sadece: «Motor sanayii kurulacaktır» deniyordu. Oysa sorunun aydınlanması için, cevaplanması gereken daha bir kaç soru var: Nerede? Kimin tarafından? Hangi projeye göre? Ne zaman?

Sorulara, bu satırların yazıldığı günlere kadar (Nisan 1975 sonu) elde edilen verilerle cevap verelim:

En can alıcı soru, şimdilik, «ne zaman?» sorusu gibi görüyor. Hükümette özlediği ve alıştığı ağırlığı elde edemeyen finans kapitalin İstanbul grubu, özellikle bu soru üstünde duruyor. Buna karşılık Çukurovalı finans grupları, açık açık olmasa da, soruya, «şimdi, hemen, bir an önce» cevabını veriyorlar. Oysa İstanbul kesimi (Koç - Eczaçıbaşı - Tekfen triosu) şimdi, kurulacak, ya da girilecek motor sanayiinin, ister istemez Çukurova'nın ağırlığını taşıyacağını biliyor. Tekelciler arası rekabetin en sıcak cereyan ettiği alan işte bu yüzden motor sanayii...

Dışpazarsız Türkiye finans kapitali, yükselen otomotiv sanayii stoklarını gazete piyangoları ile eritemeyeceğini bilmektedir. Tekstil sanayiinin AET tarafından Türkiye'ye terkedilişine ilişkin «umutlu ahkâmlar» kesen-

ler, son krizle, yanılgılarını anlamış olmalıdır. Üstelik kapitalist sistem yoğun bir bunalım içinde sallanıyor. Sosyalist sistemin 1970 öncesinde gözlenen durgunluğu, 1970'lerden itibaren «zafer tırmanışına» dönüştü. Çin-hindi, Portekiz, kısmen Ortadoğu, bu tırmanışın alanları oldu, oluyor. Kapitalist sistemde toz dumandan ortalık görünmezken, ağababaları can derdine düşmüşken, Türkiye finans kapitalinin kendini güvende hissetmesi pek mümkün değil artık. Bir yandan kapitalist sistemi sarsan derin bunalımın pençesinde, bir yandan geri kalmış bir ülkenin, asalak, güdük sanayileşmesinden doğan yapısal bozuklukların pençesinde çırpınan yerli finans kapital, ister istemez yeni «vurgun» alanları arama durumunda. Bu konuda da kendine motor sanayiini ve savaş sanayiini seçmiş benziyor.

Bu yüzden otomotiv sanayiini, motorlu tarım araçları sanayiine aktarma (biçer döver, mibzer, traktör) hatta motor sanayii ile birlikte düşünülmesi gereken «bağımsız savaş sanayii» kurma çığlıklarının altında yatan özlemler bunlardır.

İşte Vehbi Koç'un güvenoyu öncesinde açık bir ihtar niteliği taşıyan demecinde «motor sanayiinin özel sektöre kurulması, ancak acele edilmemesi» şeklindeki ifadeler, bu çekişmenin ve bu hesapların yansımalarıdır. Nitekim büyük ölçüde Koç - Eczacıbaşı - Tekfen triosunun etkisinde olduğu bilinen Devlet Planlama Terkilâtı da son günlerde bu temayı işlemeye başlamıştır. Bir DPT uzmanı (üst düzeyden) «motor sanayiinin 1976 Sonbaharından önce ele alınmasını mümkün ve uygun görmüyoruz» demiştir.

Ancak asıl güncel tartışma «Ne zaman» dan çok, «Nerede?» sorusunda düğümleniyor. Koalisyon kanatları arasında önemli çatışmalara yol açan bu konuda, üç görüş var :

MSP içinde «mühendisler cuntası» diye anılan ve sözcülüğünü, ideoloğunu ve liderliğini Korkut Özal'ın yaptığı kanat, motor sanayiinin Çukurova yöresinde ve tek bir kombine halinde kurulmasını öneriyor, Önerinin altında yatan tercih açık : Bu kanat, motor sanayiinin kuruluşunda aslan payını Çukurovalı finans gruplarının almasından yana ve bu sürpriz değil.

Koalisyonun bir diğer kanadı ise (CGP), tam tersi bir görüşü ve tam tersi bir finans grubunun çıkarını savunuyor. CGP'liler motor sanayiinin tıpkı «MSP'li mühendisler cuntası» gibi tek bir kombine halinde ve fakat mutlaka İstanbul (hiç olmazsa Marmara) bölgesinde kurulmasını öneriyorlar. Bu tercih de pek açık. Sadece, bu iki görüş ele alınırsa konu kısıdan özetlenebiliyor: Motor sanayii kurulmalıdır! motor sanayii tek bir üretim birimi (kombine) halinde kurulmalıdır; motor sanayiini özel sektör kurmalıdır. Ayrılık noktası ise, «bunu Çukurovalı finans grupları kurmalıdır,» veya «İstanbullu finans grupları kurmalıdır»...

Ancak gerek sermaye grupları ve kesimleri arasındaki, gerekse koalisyon kanatları arasındaki çekişme bu kadar duru değil. İşin içine bir de MSP'de siyasî temsilciliğini bulan bir kısım orta burjuvazi karışıyor. MSP'li Bayındırlık Bakanı (CHP - MSP koalisyonunun Ticaret Bakanı) Fehim Adak'ın adını taşıyan bir proje, önce, motor sanayiinin tek bir ünite halinde kurulmasına karşı çıkıyor. Ağır sanayi ve teçhizat Fabrikası projesinde olduğu gibi çok sayıda bağımsız ünitenin çeşitli bölgelere ser-

piştirilmesi öngörülüyor. Devlet Planlama Teşkilatının da benimsediği bilinen bu projeye göre motor sanayiinin çeşitli aşamaları, farklı üniteler halinde kurulacak ve bu üniteler «geri kalmış» Anadolu illerine dağıtılacaktır. Şimdiden Sivas, Siirt, Konya, Kastamonu gibi bölgelerin adı bile geçmekte.

Üstelik bu proje kamu kuruluşlarının da bu ünitelere ortak olarak katılmasını öngörüyor.

CHP'nin bu konudaki görüşü ise Ecevit tarafından açıklandı. CHP motor sanayii konusunda bir tek temel şart koştu: Motor sanayii devlet tarafından kurulacaktır!

Hükümetin ağırlığını taşıyan AP ise henüz bu konuda bir tercih ve tutum belli etmemiştir. Ancak gelişen günlerde ister istemez «etmek» zorunda kalacaktır.

Özetlersek motor sanayiinin kurulması önümüzdeki günlerde gerek koalisyonun kaderi ve ömrü üzerinde etken olacak; gerekse ülkemizdeki bir avuç finans kapital zümresinin iç çekişmelerini en iyi şekilde yansıtabilecek bir konu olarak güncelliğini koruyacaktır. Henüz, galibi de mağlubu da belli olmayan bir çatışmadır bu...

12 Nisan 1975

● Demirel Başkanlığındaki MC Hükümeti, 222'ye karşı 218 oyla güvenoyu aldı. 2 Milletvekili çekimser kaldı. Güvenoyu'nun sonucunu oylamaya katılmayan üç Demokratik Partili (Nazım Baş, İhsan Arslan ve Mustafa Kılıç) ile partisinden ve milletvekilliğinden istifa edip, oylamaya katılmayan CHP'li Necati Kılıç tayin etti.

● Kamboçya'da bir süre önce ülkesini terkedip kaçan Lon Nol yerine geçici Devlet Başkanlığına getirilen Sau Kam Khov da

Amerikan helikopterleri ile kaçtı. ABD, sürgündeki devlet başkanı Prens Sihanuk'a ülkesinin başına geçmesini önerdi. Ancak Sihanuk reddetti. Kızıl Khmer birlikleri Başkent Pnom Pen banliyyalarında bekliyorlar.

● MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Alpaslan Türkeş, kontrolü altında tuttuğu faşist komandoların «Güvenlik Kuvvetlerine yardımcı olacaklarına» ilişkin görüşlerini tekrarladı.

13 Nisan 1975

● Uluslararası Para Fonu (IMF), Türkiye'nin vereceği bazı ekonomik tavizlere karşılık «proje kredisi» vermeyi önerdi. IMF kredilerinin yüzde 10 faizli olacağı ve bu durumda «Dünyanın en pahalı kredisi» olduğu bildirildi.

● Güvenoyu sonrası tartışmaları devam ediyor. Oylamaya katılmayan üç Demokratik Parti Milletvekili, ihrac istegi ile parti Haysiyet Divanı'na verildiler.

● Erzurum CHP İl Gençlik Kolu,

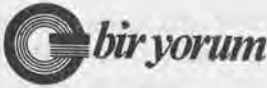
parti genel merkezi tarafından feshedildi. CHP Erzurum İl Gençlik Kolu daha önce yayınladığı bir bildirimde Genel Merkezi «faşistlik» le suçlamıştı.

● ABD kaynaklarından verilen bilgiye göre, Sovyetler Birliği, petrol üretiminde Amerika'yı geçerek, Dünyanın en büyük petrol üreticisi ülke durumuna geldi. Sovyetler'in petrol üretimi 1974 yılında 458,2 metrik ton oldu.

- Türkiye ile Yunanistan arasındaki çeşitli anlaşmazlık konuları yüzünden başlayan siyasî gerginlik, büyük basının da gayretleri ile tam bir savaş kışkırtıcılığına dönüşüyor. Demirel, önceki gün, Yunanistan Başbakanı Karamanlis'in demecini cevaplandırdı ve «Yunanistan çok tehlikeli hesaplar peşinde» dedi.
- Portekiz'de, aralarında Portekiz Komünist Partisi ve Sosyalist Parti

de olmak üzere, beş siyasî parti, ordunun hazırladığı Anayasa tasarısını kabul etti.

- Kamboçya Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, başkent Pnom Pen'e girdi. Kamboçya'nın yönetimini, Kızıl Khmerlerin lideri ve Hükümet Başkanı Yardımcısı Kiyö Sampan ele aldı. Halk yıllardır süren savaşın bitmesini büyük şenliklerle kutluyor.

Çin - Hindi halklarının zaferi tüm anti-emperyalist güçlerin zaferidir.

İlhan Eker

Çağımız esas itibariyle kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Emperyalizmin nihai çöküşüne doğru hızla ilerlediği, ezilen halkların ulusal kurtuluş savaşlarının ve sosyalist devrimlerin zaferler kazandığı bir tarih kesitinde yaşıyoruz.

Günümüzde, halkların ulusal kurtuluş hareketleri ile, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi arasındaki ittifak giderek güçleniyor ve tek bir dünya devrimci hareketi halinde geliyor. Bu ittifakın güçlenmesi mutlu bir geleceğin müjdecisi olmaktadır: «Emperyalizmin nihai yenilgisi ve tüm insanlığın sosyal kurtuluşu.»

Bugün, Asya - Afrika - Latin Amerika halklarının ulusal kurtuluş mücadeleleri geniş boyutlara ulaşmakta ve bu ülkelerdeki sosyal hareketler, her zamankinden daha belirgin bir sınıf mücadelesi niteliğine bürünmektedir. Tarih ulusal kurtuluş devrimlerine, emperyalizme karşı verilen savaşta, sosyalizmin yolunu açan bir yer vermiştir. Lenin, ulusal kurtuluş hareketlerini değerlendirirken şöyle diyordu: «Dünya devriminin, yakın sonucu belirleyici savaşlarında, dünya nüfusunun çoğunluğunun başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketleri, kapitalizme ve emperyalizme karşı çevrilecek ve belki de beklediğimizden çok daha devrimci rol oynayacaktır.» (1)

Lenin, ulusal kurtuluş hareketlerinin anti-emperyalist niteliğine dik-kati çekmiş ve proletaryanın emperyalizme karşı mücadelesinde vazgeçilmez müttefiki olduğunu belirtmiştir. Ekim Devriminden sonra Lenin, bu yeni anti-emperyalist gücü hesaba katarak, «**Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşiniz!**» parolasını atmıştır.

Ulusal kurtuluş savaşlarının günümüzdeki boyutlara ulaşması ve halk

devrimi niteliğini kazanması, dünya sosyalist sistemi ve bu sistemin dünya ölçüsünde yarattığı objektif şartlar sayesinde olmuştur. Birinci Evren Savaşından önce sömürge ve yarı - sömürge ülkeler, dünyanın % 77,sini oluşturuyor ve dünya nüfusunun % 62'si bu ülkelerde yaşıyordu. Bu ülkelerde sürekli ayaklanmalar ve emperyalizme karşı direnişler olmuştur. Fakat, mahalli güçlerle ittifak kuran emperyalistler, bu ayaklanmaları her zaman kan ve ateşle bastırmışlardır.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin etkinlik kazanması, 1917 Sovyet Devriminin zaferinden sonra ve özellikle İkinci Evren savaşının sonunda yaratılan dünya sosyalist sisteminin sağladığı imkânlar sayesinde olmuştur.

Günümüzde, ulusal kurtuluş hareketleri, dünya sosyalist sisteminin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin desteği olmadan, emperyalizme karşı kesin zaferi kazanamaz ve gerçek bir halk devrimine dönüşemezler. Bugün, bağımsızlıklarını kazanan genç devletlerin önündeki görev, sosyal ilerlemeyi gerçekleştirmek, toplumsal hayatın demokratlaştırılmasını sağlamak ve kazanılan zaferin korunmasıdır. Bu işe, ancak dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketiyle kurulacak güçlü bir ittifakla gerçekleştirilebilir.

Dün olduğu gibi bugün de en kararlı anti - emperyalist güç, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketidir. Uluslararası işçi sınıfı hareketi, dünya sosyalist sistemi ve ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki ittifak ne denli güçlü olursa, emperyalizmin çöküşü de o denli çabuklaşacaktır.

Günümüzde, ulusal kurtuluş hareketlerinin, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketiyle kurduğu ittifak, bu hareketleri daha tutarlı anti - emperyalist güç haline getirmektedir.

Bunun günümüzde en somut örneği; Çin - Hindî halklarının A.B.D. emperyalizmine ve onun işbirlikçisi iktidarlara karşı verdiği ulusal kurtuluş devrimlerinin başarısında görülmektedir.

Çin - Hindî halklarının yıllardan beri sürdürdüğü yiğit mücadele nihai zaferi yaklaşırken, Güney Doğu Asya'da A.B.D. emperyalizminin çöküşü hızlanıyor.

Çin - Hindî'ndeki gelişmeleri, tarihî gelişimi içinde izlemek, Çin - Hindî halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerinin geçirdiği evreler daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır. Bu nedenle, üç ülkenin (Vietnam - Kamboç - Laos) ulusal kurtuluş mücadelelerinin birliği ve kendine özgü gelişimlerini incelemek yararlıdır.

ÇİN - HİNDİ BİRLİĞİNİN KURULUŞU :

19. yüzyılda Fransız sömürgecileri Çin - Hindî'ni işgal ederek Vietnam - Laos - Kamboçya'yı Fransız sömürgesi haline getirmişlerdi. Fransa bir yandan bu üç ülke arasındaki sınırları kaldırarak bölgeyi tek ve katı bir merkezî sömürge yönetimi altında tutmak istiyordu. Diğer yandan, sömürgeciliğin «böl ve yönet» politikasına uygun olarak dinsel ve kültürel farklılıkları körükleyerek üç ülke halkı arasındaki birliği bölmeye uğraşıyordu. Sömürge yönetimine karşı, bu üç ülkede yer yer ayaklanmalar şeklinde

ortaya çıkan direnişler, 1910 yılından sonra halkların kaynaşması sayesinde iç içe geçmiş ve tek bir mücadele haline dönüşmüştür.

1930 yılında Ho Şi Minh tarafından kurulan Çin - Hindi Komünist Partisi bu dayanışmanın en güzel örneğidir.

Çin - Hindi'ndeki bu üç ülke halkının günümüzdeki güçlü birlik ve dayanışmasının kökleri Fransız sömürgeciliğine karşı yürütülen milli hareketlerde yatmaktadır. Üç ülkede de devrimci teori, kendi gerçeklerine uygun devrimci halk hareketlerinin oluşmasına ve birbiriyle bağlantısına imkân hazırladı. Bu birlik, özellikle 1945 yılından sonra güç kazanmıştır.

Çin - Hindi'ni oluşturan ülkelerin emperyalizme karşı verdikleri ulusal kurtuluş mücadelelerinin tarihi gelişimine ayrı ayrı değinelim.

VIETNAM :

Fransız sömürgecileri 1858 yılında Vietnam'a asker çıkararak ilk işgal hareketini başlatmışlardı. İlk ayaklanmalar genç imparator Ham - Nghi'in çağrısı üzerine aydınların burjuva milliyetçi hareketleriyle 1883 yılında başlar. Dağınık çeteler şeklinde sürdürülen «aydınlar isyanı» giderek köylere de sıçramıştı. Fakat bu ayaklanmalar başarılı olamamış ve Fransız işgal kuvvetleri tarafından kısa zamanda ezilmişti. Burjuva karakterli milliyetçi kurtuluş hareketleri dağınık bir şekilde 1914 yıllarına kadar devam etti.

1917 Büyük Ekim Devriminin zaferinden sonra Vietnam'da ilk marksist gruplar ortaya çıkmaya başladı. Ancak, bu gruplar etkili olamamış ve devamlı bölünmüşlerdi. 1917 Sovyet Devrimine kadar etkili olamayan direniş hareketleri bu tarihten sonra yeni şekillere bürünerek gelişti. Kurulan Genç Sovyet Devletinin Doğu'nun ezilen halklarına gönderdiği «Bağımsızlık ve halkların kurtuluşu için emperyalizme karşı birlikte mücadele» mesajı, Güney - Doğu Asya'da ulusal kurtuluş mücadelelerine yeni bir canlılık getiriyordu.

Vietnam halkının Fransız emperyalistlerine karşı direnişinde gerekli olan atılımı o sırada Fransa'da yaşayan Nguyen Ai Quoc (Ho Şi Minh)'in çalışmaları sağladı. Ho, daha 1922 yılında Üçüncü Enternasyonal'in ikinci kongresinde Lenin'in «Milliyetler ve Sömürgeler» meselesi üzerine yazdığı tezleri okuyunca, derinden etkilenmişti. «Daha bu tarihten yolumu seçmiştim» diyor Ho Şi Minh.

Ho Şi Minh 1922'de «Sömürge Halklarının Birliği» adlı örgütü kurarak çalışmalarını sürdürdü. Mücadelenin örgütlü ve çok uzun süreceğini kavrayan Ho Şi Minh, sömürgecilığe karşı mücadele bayrağını açmış ve yayımladığı «Le Paria» gazetesinde emperyalizme karşı olan güçleri ve sosyalistleri bu bayrak altında birliğe çağırmıştı. Bu çalışmalar Fransa'da yaşayan Güneydoğu Asyalılar ve anayurttaki milliyetçi kitleler üzerinde gerekli etkiyi yaratmıştı. 1925 yılında Çin'e geçerek örgütsel çalışmalarını sürdürdü ve Çin'de yaşayan Vjetnamlılar'la «Ezilen Asyalılar Birliği», «Vietnam Devrimci Gençlik Birliği» örgütlerini kurdu. Fakat bu dağınık örgütlenmeler etkili çalışma yapamıyordu. Ho Şi Minh Fransız emperyalizmine karşı halkın direniş hareketini örgütlemek ve geniş bir anti - emperyalist yurtseverler cephesini oluşturabilmek için marksist bir partinin zo-

runluluğuna inanıyordu. O, mücadelenin çok uzun süreceğini, bunun için de örgütlü ve disiplinli bir proletarya partisinin gerekliliğini kavramıştı. Bu görüşlerden hareketle Ho Şi Minh, dağınık marksist grupları merkezi bir örgüt etrafında toparlama çalışmalarını yoğunlaştırdı. 1930 yılında bütün marksist grupları birleştiren «Çin - Hindi Komünist Partisi» kuruldu. Aynı yıllarda ülkede işçi grevleri ve köylü ayaklanmaları da genişliyordu.

Ç.H.K.P.'nin temel kadroları ideolojik çalışmalarını uzun bir süre marksist çalışma gruplarıyla sürdürdüler. Amaç, yığınları emperyalizme karşı mücadelede örgütlemektir. Partinin beşbin civarındaki üyeleri halk kitleleri içinde çalışarak mücadelenin önderliğini yaptılar. Partinin disiplinli ve kararlı çalışmaları direniş hareketlerini etkiledi ve Vietnam halkının dağınık mücadelesi giderek toparlanmaya başladı. Bu dönemde partinin siyasi çizgisi «işçi sınıfının yönetiminde sağlam bir işçi - köylü ittifakının gerçekleştirilmesi ve Fransız emperyalizmine karşı halkın silâhli direnişini örgütlemek» şeklinde belirleniyordu (2).

1930 - 1931 yıllarında özellikle ülkenin kuzeyinde «Nghe Tinh Sovyetleri» hareketi, ilk defa işçilerin ve köylülerin arasında sağlam bir ittifakı gerçekleştirdi ve işçi sınıfı hegemonyası ve işçi - köylü hareketinin nüvesi ortaya çıktı (3). Parti 1936 yılına kadar illegal olarak çalışmalarını sürdürmüş ve 1936 yılında Fransa'da «Halk Cephesi İktidarı» kurulunca Çin - Hindi Komünist Partisi de gizlilikten kurtularak çalışmalarını serbest olarak yürütmeye başlamıştı. Parti bu aşamada (demokratik hareketler aşamasında) bütün gücüyle çalışarak Vietnam'da sömürgecilğe, feodalizme ve işbirlikçi sınıflara karşı bağımsızlık, demokrasi ve barıştan yana tüm güçleri tek cephede birleştirme siyaseti izledi. Partinin bu politik çizgisi, daha 1924'lerde Ho Şi Minh'in düşündüğü ve geliştirdiği bir stratejiyi içeriyordu. Parti, kırsalda ve şehirlerde yoğun bir siyasi mücadele yürüttü ve bu süreç 1939 yılına kadar devam etti.

II. Emperyalist Evren Savaşı başladığında HCKP tekrar illegal çalışmaya başladı. Japon militaristlerinin Çin ile savaşı devam ediyordu. Japonlar, savaş alanlarını genişleterek Çin - Hindi'ne saldırdılar. Fransızlarla Japonlar arasında yapılan anlaşma gereğince Japon orduları Tonkin'e girdiler.

Bu gelişmeler üzerine parti, geniş bir yurtseverler cephesinin oluşturulması için çalışmalarını yoğunlaştırdı. Ve 1941 yılında Cao Bang'da yapılan parti kongresinde «Vietnam'ın Kurtuluşu İçin Birlik» in kurulmasına karar verildi. Vietnam'ın kuzeyinde kurulan ve bütün yurtsever, anti - emperyalist güçleri içeren bu birliğin kısa adı Viet - Minh'dir. Parti, II. Dünya Savaşının başlamasıyla yeni stratejisini saptadı. Birinci amaç olarak «ulusal kurtuluşu», merkezi görev olarak da «devrimin hazırlanmasını» ön plana aldı.

1943 yılında ülkenin kuzeyinde düzenli anti - emperyalist hareketler başlıyor ve bir yıl sonra 22 Aralık 1944'te Partinin önderliğinde gerilla birlikleri birleştirilerek, halk ordusunun çekirdeğini teşkil edecek olan «Vietnam'ın Kurtuluşu İçin Silâhli Propoganda Birliği» kuruluyor. 1944 yılında Japonlar, Fransız sömürgecilerini bölgeden tamamen atarak Çin - Hindi'nin tüm yönetimini, bankaları, sanayi kuruluşlarını kontrollerine geçiriyor-

lar. Aynı yılın Nisan ayında Çin - Hindi Komünist Partisi dağıtılarak Vietnam Halk Kurtuluş Ordusu kuruldu. Partinin dağıtılmasına rağmen anti-emperyalist cephenin ve kurtuluş ordusunun önderliği komünistlerin yönetimindeydi.

Halk Kurtuluş Ordusu Komutanlığını Partinin polit - büro üyesi Vo Nguyen Giap yapmaktaydı.

1945 yılının Ağustos ayında Alman faşizminin ve Japon militarizminin kesin yenilgiye uğraması Vietnam'da yeni bir evre'nin başlangıcı oldu. Ülkenin her tarafında ayaklanmalar başlıyor ve marksistlerin önderliğinde «Vietnam Halk Kurtuluş Cephesi» Vietnam'ın bağımsızlığını ilân ediyordu.

İmparator Bao Dai, imparatorluktan çekildi. Ho Şi Minh, Vietnam halkı ve bütün dünya önünde bağımsızlık bildirisini okudu. Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Meclisi Hanoi'de toplanarak Ho Şi Minh'i başkanlığa getirdi.

II. Dünya Savaşının sona ermesi ve Japonya'nın teslim olmasından sonra toparlanan Fransız emperyalizmi, A.B.D. emperyalizminin desteği ile Çin - Hindi'ni yeniden sömürgeleştirme yollarını aramaya başladı.

Fransız sömürgecilerinin arkasında A.B.D. emperyalizmi vardı. A.B.D. II. Dünya Savaşının sonuna kadar Güney Doğu Asya ile fazla ilgilenememişti. II. Dünya Savaşının sonundaki gelişmeler, A.B.D.'ne yeniden Güney - Doğu Asya'daki rüyasını uygulama fırsatını vermişti : başta Japonya olmak üzere, bütün Asya'yı ele geçirmek. Bu plana uygun olarak Japonya'yı işgal etti; Kore'ye ve Japonya'nın çekildiği bütün Güney - Doğu Asya ülkelerine asker soktu. Bir taraftan Çin Halk devrimini engellemek için Çan Kay Şek'e yardım ediyor, diğer taraftan Kore halkının Komünist Partisi önderliğinde giriştiği anti - emperyalist mücadeleyi kırmak ve Vietnam'da zor durumda bulunan Fransız hükümeti ile yakın ilişkiler kurmak istiyordu.

Fransızlar 14 Eylülde Ho Şi Minh ile bir ön anlaşma imzalamalarına ve Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin bağımsızlığını tanımalarına rağmen Kasım ayında saldırıya geçtiler. Fransız topçusu Hayfong'u bombaladı ve kuzeyde üslenmiş Fransız askerleri Hanoi'ye saldırıya geçtiler. O güne kadar Fransız emperyalistleri Vietnam'a tanklar, uçaklar ve en iyi silâhlarla donatılmış 400.000'i aşkın asker göndermişlerdi. Fransız emperyalistleri, yıllardan beri bağımsızlık savaşı veren ve tüm emperyalist saldırılara karşı yiğitce direnen Vietnam halkını yeniden köleleştirmenin imkân-sızlığını anlayamamışlardı.

İşçi sınıfının öncülüğünde, işçi - köylü temel ittifakına dayanan Vietnam yurt - severler cephesi bir kez daha direnme kararı alıyordu çağ dışı saldırganlara karşı. 1946 yılında Ho Şi Minh direnme savaşını ilân etti : «Elinizdeki bütün imkânlarla savaşın. Silâhlarınızla, kazma, kürek, sopalarımızla savaşın!...» diyordu Ho amca. Bu şekilde ikinci, uzun direnme savaşı başlıyordu. Bu savaş 1954 yılına kadar, kahraman Vietnam halkının Fransız emperyalistlerini «Dien Bien Phu»da bozguna uğratarıp, kesin zaferi kazanıncaya kadar sürecekti. Bu savaş süresince A.B.D. emperyalistleri, Fransız saldırganlarının savaş harcamalarının % 80'ni karşılamışlardı. Fransız emperyalizminin çöküşüyle birlikte, aynı zamanda Vietnam'ı

ebediyen sömürgeleştirip askerî bir üs haline getirmek isteyen A.B.D.'nin «Navarre planı» da suya düşüyordu.

Vietnam halkının bu başarısından sonra emperyalistler Cenevre'de barış masasına oturmak zorunda kaldılar. 21 Temmuz 1954'de antlaşma imzalandı. Antlaşmaya göre Vietnam iki yıl için ikiye bölünüyordu; bu sürenin bitiminde, her iki kesimde yapılacak genel seçimlerin ardından, güneyle kuzeyin birleştirilmesi öngörülüyordu. Temmuz ayında 17. paralel kuzey ve güneyi birbirinden ayırıyordu.

Bu arada 1951 yılında kurulmuş olan Vietnam İşçi Partisi (Lao Dong) asıl çalışmalarını cephe içinde yürütüyordu. Komünist unsurlar tarafından yönetilen cephe, çok genişti; Demokratik, Sosyalist, Budist, Katolik unsurları ve çeşitli kitle örgütlerini kapsıyordu. Partinin cephe içindeki disiplini çalışması ve doğru siyasî çizgisi, cephenin birliğini ve gücünü yükseltiyordu.

Emperyalistler her zaman olduğu gibi şimdi de Cenevre antlaşmasını sabotaj etmeye başlamışlardı. A.B.D., Cenevre Antlaşmasına aykırı olarak 17. Paraleli siyasî ve coğrafi bir sınır olarak görmeye başlamıştı. Bu görüşün altında yatan gerçek, A.B.D.'nin Güney Vietnam'ı kendi sömürgeci durumuna dönüştürme arzusu idi. Fransızların çekilmesinden sonra bölgede, Çin Halk Cumhuriyetine ve Sovyetler Birliği'ne karşı kullanılabileceği askerî bir üs edinme gayreti açığa çıkıyordu. Nitekim, 1955 yılında A.B.D.'nin hazırladığı senaryo uygulanır ve Güneyde cumhuriyet ilân edilir. A.B.D. kukla Ngo Dinh Diem'i devlet başkanlığına seçtirir.

Cenevre Antlaşmasına göre 1956 yılında seçim zamanı geldiğinde, kukla Diem hükümeti CIA'nın direktiflerine uyarak seçimleri engelledi ve Cenevre Antlaşmasını tanımayacağını açıkladı. Eisenhower bile bu davranışın nedenini şöyle açıklamıştı :

«Seçimler yapılacak olsaydı, Ho Şi Minh oyların en az % 80'ini alırdı.»

A.B.D. emperyalizmi Vietnam halkını «neo - kolonyalizm» metodlarıyla aldatamayacağını anlamıştı. Çünkü, Vietnam halkı uzun ulusal kurtuluş savaşı döneminde şu gerçeği çok iyi kavramıştı : «Tek başına siyasî bağımsızlık hiç bir şey ifade etmez. Siyasî bağımsızlıkla birlikte ekonomik bağımsızlıkla birlikte ekonomik bağımsızlığın da kazanılması ve emperyalistlerin ne şekilde olursa olsun, bir daha geri gelmeyecek şekilde ülkeden kovulması gerekir. Bu olgunun gerçekleşmesi ise halkın devrimci demokratik iktidarının kurulması ve sosyalizmin inşası ile mümkün olacaktır.»

Bu gerçeği kavrayan A.B.D. emperyalizmi, Güney - Doğu Asya halklarının «bağımsızlık - demokrasi - sosyalizm» doğrultusundaki mücadelesini engelleyebilmek için özündeki saldırgan niteliğini açığa vurmuş ve askerî işgal hareketini başlatmıştır. Fakat, durum A.B.D. emperyalizminin umduğu gibi olmamıştır. Çin - Hindî halkları, yardım bahanesiyle ülkelerine gelen A.B.D. emperyalizminin gerçek yüzünü görünce, daha bilinçli ve daha kararlı olarak mücadele edeceklerini tüm dünyaya haykırmışlardır.

1956 yılında Fransızlar son seferi birliklerini de geri çekerek Güney Vietnam'ı A.B.D. emperyalizmine terketmişlerdi. Bu tarihten itibaren Güney Vietnam A.B.D.'nin egemenliği altına girdi.

CIA'nın düzenlediği darbe sonucu iktidara gelen işbirlikçi Diem Rejimi, ülkede koyu bir faşist dikta rejimi kurdu. A.B.D., Güney Vietnam'ın S.E.A.T.O. askerî blokuna katılacağını açıklıyor ve Güney - Doğu Asya'da Sosyalist Devletleri kuşatma politikasını uygulamaya başlıyordu.

Aynı tarihlerde ülkenin kuzeyinde neler oluyordu? Kuzeyde Viet Minh, Sovyetler Birliği'nden ve Çin Halk Cumhuriyeti'nden gördüğü desteklerle gelişiyor ve savaşta tahrip olan ülke ekonomisini büyük hamlelerle yeniden inşa ediyordu. Kuzeyde, Vietnam İşçi Partisinin önderliğinde sosyalizmin inşası hızla geliyordu. Halk, gerçek kurtuluşun sosyalizmle olacağını kavramıştı.

1959 yılında, ABD emperyalizminin ve kukla Diem hükümetinin, Cenevre Antlaşması hükümlerini sürekli ihlâl etmesi üzerine, Vietnam'ın birleşmesi için hiç bir olanak kalmadığını gören Viet Minh, «Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti» nin kurulduğunu ilân etti. Güney Vietnam'daki faşist Diem rejiminin ve A.B.D. gizli servislerinin halk üzerindeki baskılarının yoğunlaşması üzerine, güneyde gizli gerilla örgütleri kurulmağa başlandı. Böylece Güneyde, A.B.D. emperyalizmine ve kukla Diem rejimine karşı «Viet - Kong» direniş hareketi başlıyordu.

Kuzeyde Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin kurulması üzerine, A.B.D. fiilen savaş hazırlıklarına başladı. ABD, bir taraftan Güneye askerî yığınak yaparken diğer taraftan da Diem'in paralı askerlerini örgütliyordu. Diem'in Millî Savunma harcamaları bütçede % 60'ı buluyordu. V.D.H.C. güneydeki gerilla birliklerini sonuna kadar destekleyeceğini açıklamış ve parti, militanlarının bir kısmını güneydeki direniş hareketini örgütlemek için görevlendirmişti. Zaten 1955 yılında kurulan «Ana Vatan Cephesi» Güney Vietnam içinde mücadele eden unsurları da kapsıyordu. 1960 yılında geniş halk kitlelerinin de katılımıyla kurulan «Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi» nin lider kadroları, Vietnam İşçi Partisinin üyeleriydi.

Vietnam İşçi Partisi, Ulusal Kurtuluş Devrimi sürecinde, iktisadî, sosyal, kültürel ve askerî alanda her yere damgasını vurmuş, Vietnam halkının zafere giden yolunda örgütlü mücadelenin en güzel örneklerinden birini vermiştir. Parti, Enternasyonal Proletarya hareketinin hattını benimsemiş ve 1957 - 1960 deklerasyonlarıyla belirlenen çizginin kararlı savunucusu olmuştu. Vietnam İşçi Partisinin önderlerinden Vo Nguyen Giap, kazanılan zaferlerin ön şartını şöyle açıklıyor : «**Son kırk yıl boyunca, Vietnam halkı, Vietnam İşçi Partisinin ve onun büyük önderi Başkan Ho Şi Minh'in şanlı bayrağı altında, tarihimizde yeni bir çağı, bağımsızlık ve ana yurdun özgürlüğü çağını, sosyalizm çağını açarken ve dünya devrimine layık bir katkıyı yerine getirirken, millî kurtuluş yolunda nefes almaksızın mücadele etti ve gerçekten büyük zaferler kazandı. Halkımız ve ordumuz bunu her şeyden önce Partimizin Marksist siyasi ve askerî çizgisi gibi yenilmez bir silâha borçludur.**» (4)

Güney Vietnam'daki direniş hareketinin gelişmesi ve Kuzey Vietnam'ın bu hareketi aktif olarak desteklemesi A.B.D.'ni iyice kuşkulandırmıştı. 1962 yılında A.B.D., Kuzey Vietnam'a doğrudan müdahale edeceğini açıkladı. Bir süre sonra A.B.D., ülkedeki asker sayısını arttırdı ve Kuzey Vietnam'ı

bombalamaya başladı. Güney Vietnam'da Halk ile Diem arasındaki bağlar iyice kopmuştu. Artık, Diem hükümeti A.B.D.'nin de işine yaramıyordu. 1963'de CIA'nin düzenlediği bir darbe sonucu Diem öldürüldü ve beş gün sonra CIA denetiminde geçici bir hükümet kuruldu. Bu dönemde güneyde CIA ve «Honcho», Commer'in yönetiminde «pasifikasyon» adı altında korkunç bir terör hareketi yürütüyordu. Ulusal Kurtuluş Cephesini destekleyen köylüleri tecrit etmek için CIA «stratejik küçük köyler» kurdurdu ve köylüleri buralara yerleştirdi. 1966 yılına gelindiğinde, Vietnam artık tarihinin en kanlı dönemini yaşıyordu. A.B.D. emperyalistleri, insanlık dışı emellerini gerçekleştirebilmek için her türlü yola baş vuruyor, kimyasal silâhlerden zehirli gazlara, Napalm bombasına kadar her öldürücü aleti deniyordu. A.B.D. Finans - Kapitalinin kiralık basını ve silâh tekelleriyle bütünleşmiş «Pentagon'un soytarı generalleri» bu insanlık dışı davranışa alkış tutuyorlardı. Fakat, Vietnam halkı yalnız değildi; Sosyalist devletler, uluslararası proletarya, barıştan ve özgürlükten yana anti - emperyalist, demokratik tüm güçler A.B.D. emperyalizminin insanlık dışı tutumunu ve Vietnam halkına çektiği acıları şiddetle protesto ettiler. Barış ve özgürlükten yana güçlerin protesto gösterileri A.B.D.'ne de sızdı. Vietnam'daki savaşı protesto eden binlerce Amerikalı, «Vietnam'da savaşı durdurun» haykırışlarıyla yürüdüler. Amerikan tekellerinin koruyucusu Ulusal Muhafız Güçleri, Vietnam'daki vahşeti aratmayacak şekilde ateş açtılar ve dört Amerikalı genç öldü.

Güney Vietnam'da kukla hükümetler birbirini izliyordu. Birkaç kez hükümet darbesi oldu ve 1967 yılında Nguyen Van Tiyö devlet başkanlığına getirildi. Güney Vietnam'da kurtuluş kuvvetlerinin hareketi geniş boyutlara ulaşmıştı ve Vietnam DHC'nin sürekli desteğini alıyordu. ABD'nin kıyas kabul etmez teknik ve askerî üstünlüğüne rağmen Vietnam halkı yığıtçe direniyor ve saldırgan ABD emperyalistlerine ağır darbeler indiriyordu.

Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin «Tet» üssüne saldırısı, Güney Vietnam ordusunun ve Amerikan işgal kuvvetlerinin büyük kayıplar vermesiyle sonuçlandı. 1969 yılında «Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti» kuruldu ve kurtarılmış bölgelerin yönetimini üzerine aldı. Amerikan emperyalizminin Güney - Doğu Asya'daki durumu giderek kötüleşti ve çöküntü başladı. Çöküşünün yakınlığını gören A.B.D., Paris Barış Görüşmeleri için girişimleri kabullenmek zorunda kaldı. 1969 Eylülünde Vietnam Halkının önderi Ho Şi Minh öldü. Ho Şi Minh'in ölümü üzerine parti içinde anlaşmazlıkların çıkacağı ve Vietnam halkının direnişinin bölüneceği umuduna kapılan A.B.D., çok geçmeden yanıldığını anlayacaktı. Vietnam İşçi Partisi ve Ulusal Kurtuluş Cephesi Ho amcanın vasiyetini harfiyen yerine getirerek birliğini daha da pekiştirdi.

1969 yılından beri Paris barış görüşmeleri devam ediyordu. Ancak, görüşmeler süresince A.B.D.'nin bombardımanı durmadı ve A.B.D. emperyalizmi bu savaşta, II. Dünya Savaşında tüm ülkelerin kullandığından daha fazla bomba kullandı. Fakat Çin - Hindî halklarının kahramanca direnişini ve «bağımsızlık, demokrasisi - sosyalizm» yolundaki mücadelesini engelleyemedi. A.B.D. emperyalizmi çırpındıkça battığı bataktan kurtulmak

için 27.Ocak.1973 yılında Paris Barış Antlaşmasını imzaladı. Paris Antlaşmasının hükümleri özetle şöyle saptanmıştır :

- Cenevre Antlaşmasının hükümlerine saygı gösterilmesi,
- Bölgede ateşin kesilmesi,
- Savaş esirlerinin iadesi,
- Ateşkesin sürekli uygulanması,
- Amerikan askerlerinin iki ay içinde Vietnam'ı terketmeleri,
- Uluslararası bir konferansın toplanması.

Paris Antlaşması Vietnam halkının bağımsızlık mücadelesinin önemli adımlarından biriydi. A.B.D., askerlerini tedricen geri çekmeğe başladı. Ancak, bu geri çekilişten sonra bile, Güney Vietnam'da C.I.A. ajanlarıyla birlikte, «sivil görevli» adı altında ellibin Amerikan askeri kalmıştı.

Cenevre Antlaşmasında olduğu gibi, şimdi de Paris Antlaşmasını sabote etmek için CIA ajanları ve gerici Van - Thiyö rejimi harekete geçmişti. Sürekli olarak ateşkesi ihlâl ediyorlardı. Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümetinin kontrolündeki bölgelere saldırarak provokasyonlara girişiyorlardı. Bunun üzerine Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş kuvvetleri mücadeleyi yeniden başlattı ve her geçen gün yeni zaferler kazanarak gerici Van - Thiyö rejimini ve A.B.D. ajanlarını Saygon kentinin sınırları içine hapsetti.

Bugün Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri nihai zafere adım adım yaklaşıyorlar. Van - Thiyö bütün hainler gibi, sonunun geldiğini anlayınca istifa etmiş ve kaçmaya hazırlanmıştır.

24 Nisan 1975'te ajanslar şu haberi veriyordu :

«A.B.D. Kongresi Güney Vietnam'a 3 milyar dolarlık yardımı kabul etti. Saygon'un 70 km. yakınına 5.000 Amerikan deniz piyadesi çıkartıldı. Kongre, Başkan Ford'a Güney Vietnam'da asker kullanma yetkisi verdi.»

Bütün bu çabalar boşunadır. Vietnam'da can çekişen A.B.D. emperyalizminin son çırpınılarıdır bunlar!

KAMBOÇYA :

19. yüzyılın ikinci yarısında Fransız sömürgeleri Çin - Hindi'ni işgal ettiklerinde, Vietnam gibi Kamboçya da Fransa'nın sömürgesi haline gelmişti. Vietnam'da olduğu gibi Kamboçya da 1863 yılından 1902 yılına kadar ulusal direnişlere sahne oldu. Fransız emperyalizmine karşı direniş hareketleri yer yer büyük yükselmeler gösterdiği halde, somut başarılarından ancak 1937'lerden sonra söz edilebilir. Bu tarihe kadar gelişen hareketler burjuva milliyetçi öze sahiptir. 1940'larda bu kez Japon emperyalizmi bölgeyi ve Kamboçya'yı istilâya başladı.

Fransız emperyalizmine karşı bölgede yürütülen anti - emperyalist mücadeleyi Kamboçya'da «Khmer Issarak» adlı örgüt yönetti. Henüz bu örgütün ideolojisi berraklaşmış ve devrimci bir öz kazanmış değildi. Fakat, Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin Fransız emperyalizmini karşı yürüttüğü marksist ilkelere dayalı mücadele Çin - Hindi'ndeki diğer ülkelere de önderlik etmiş ve üç ülke arasındaki devrimci dayanışmayı sağlamıştı.

1951 yılında «Vietnam - Laos - Khmer» üçlü ittifakı imzalandı. Bundan böyle Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile Laos devrimcileri (Pathet Lao) ve Son Ngok Minh yönetimindeki Kamboçya devrimcileri ortak mücadele-

ye başladılar. Bu ortak mücadele içinde Kamboçya'nın yeri biraz farklıydı. Kamboçya asaletinin Sihanuk boyundan gelen ve feodal bir prens olan Norodom Sihanuk Kamboçya halkını kendi etrafında topluyarak emperyalizme karşı bir «milli savaş» açtı. Bu mücadeleye Sihanuk'un oluşturduğu «Khmer Rundos» adlı örgüt önderlik ediyordu. Fakat, o yıllarda yalnızca bir milliyetçi olan Sihanuk bir yandan Fransızlarla savaşırken, diğer yandan da, Fransızlara karşı yürüttükleri savaş gereği Kamboçya'nın doğu bölgelerine girmek zorunda kalan Vietminh'e karşı çarpışıyordu. Ancak, Fransız emperyalizmine karşı yürütülen anti - emperyalist mücadelede en etkin güç Khmer Issarak adlı örgüttü.

Ülkede 1930 Çin - Hindi Komünist Partisinin oluşturduğu komünist bir çekirdek mevcuttu; fakat henüz partileşememişti. İşte bu marksist çekirdeğin varlığı ve Vietminh ile yapılan işbirliği, aslında gevşek bir örgüt yapısına sahip ve tam bir ideolojik kararlılığı olmayan «Khmer - Issarak» örgütünü başarıya ulaştırdı.

Kamboçya'da direniş hareketinin güçlenmesi 1951 yılında Vietnam - Laos - Khmer üçlü ittifakının imzalanmasından sonra olmuştur. Özellikle Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin başarılı mücadelesi sonucunda bozguna uğratılan (Dien Bien Phu'da) Fransız emperyalistleri 1954'de Cenevre Antlaşmasının şartlarına boyun eğmek zorunda kaldılar ve böylece Kamboçya da bağımsızlığına kavuştu. Cenevre antlaşmasının imzalanmasından sonra da gerillâ birlikleri doğru bir tavırla örgütlerini dağıtmamışlardı.

Sihanuk'un bu yıllarda izlediği politik çizgi kararsız ve kaypaktır. Daha önce de Fransızlar'a karşı direniş sırasında onu Vietminh ile dövüşe zorlayan bu kaypak tutum, aslen bir feodal, dünya görüşü açısından ise burjuva milliyetçisi oluşundan ileri geliyordu. Ülkenin siyasî bağımsızlığa kavuşmasından sonra emperyalizmle ekonomik işbirliğine girişen sağ güçler, Sihanuk'un bu kararsız tutumundan yararlanarak, onu Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ne ve Vietminh'e karşı mücadeleye zorluyorlardı.

Sağ güçlerin bu tavrı ülkenin yeniden boğımsızlığını yitirmesine yönelikti.

Sihanuk, 1955 yılında Kamboçya'nın politik hayatında daha etkin olabilmek için tahtından çekilerek «Halk Sosyalist Birliği» ni kurdu. Bu örgüt, birçok siyasî kuruluşu bünyesinde topluyordu. Bu yıllarda Sihanuk'un izlediği politik çizgide önemli değişiklikler oldu. Sihanuk'un kaypak tutumu yerini ülkenin bağımsızlığını ön planda tutan tarafsızlık politikasına bıraktı. Bu yüzden ülke içindeki işbirlikçi büyük burjuvazinin, sosyal ve ekonomik bazı reform tasarılarından dolayı da feodal beylerin tepkisiyle karşılaştı. 1956 yılında Sihanuk, S.E.A.T.O.'ya katılması için baskı yapan A.B.D. ye karşı direnmeye başladı. Bir süre sonra Amerikan askerî kurulunu Kamboçya'dan kavdu ve ülkeyi tehdit altında tutan Bangkok ve Saygon rejimlerine karşı kullanılamıyacağını görünce Amerikan askerî yardımını reddetti.

Sihanuk'un tarafsızlık politikası hiç bir zaman «Amerikancı tarafsızlık» şeklinde olmamış ve bu tutumu A.B.D.'yi devamlı olarak tedirgin etmişti. Nihayet, A.B.D. tarafından Kamboçya sınırına yapılan saldırılar nedeniyle 1965 yılında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler kesildi. Bu tarihten sonra Sihanuk artık CIA'nın kara listesine alınmıştı.

Sihanuk, tarafsızlık politikasının yanlışlığını kavramaya başlamıştı. Bu nedenle yavaş yavaş sosyalist ülkelerle dostça ilişkiler kurmaya yöneldi. Çin Halk Cumhuriyeti'ni, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni, Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'ni tanıdı. 1965 yılının Şubat'ında Kamboçya'da Çin - Hindi Halkları Konferansı toplandı ve bu toplantıya işbirlikçi liderler çağrılmadı.

1954 Cenevre Antlaşmasının imzalanmasından sonra dağılmayan gerilla gruplarına dayanan ve eskiden farklı olarak marksist dünya görüşü etrafında örgütlenen bir çekirdeğin önderlik ettiği «Kızıl Khmerler» örgütü ön plana çıktı. Böylece Kamboçya'da gerçek anlamda bir devrimci mücadelede bahsedilmeye başlandı.

Bu dönemde, işbirlikçi sınıfların sözcüleri Amerikancı Lon Nol - Sirik Matak kliği, Kamboç halkının demokratik mücadelesini kurmak ve Kızıl Khmerler'i halk kitlelerinden tecrit etmek için CIA'nın teşvik ve desteğiyle «Hür Khmerler» denilen karşı devrimci birlikleri kurdular. Hür Khmerler birliği, Sihanuk'un kişisel düşmanları ve onu devirmeyi amaçlayan silâhlı unsurları da içeriyordu. Bu unsurların başında CIA ile ortak çalışan Sirik Matak - Lon Nol geliyordu. Bu klik Sihanuk'u sürekli olarak sağa çekmeğe ve devrimcilerden tecrit etmeğe çalışıyordu.

1966 yılında yapılan seçimleri çoğunlukla feodaller kazandı. Devrimcilerin adaylarından seçimi kazanan sadece üç kişiydi. 1967 yılının başında Battambang eyaletinde ayaklanmalar başladı. Bunu fırsat bilen Lon Nol'un silâhlı kuvvetleri köylülerin topraklarını işgal ettiler ve onları topraklarından attılar. Bunun üzerine eyalet merkezinde protesto hareketleri başladı. Lon Nol kliği şiddet kullanarak köylüleri dağıttı. Köylüler kitle halinde ormanlara kaçmaya ve orada Kızıl Khmerler'le birleşmeğe başladılar. Böylece Kızıl Khmerler köylü kitlelere tam anlamıyla önderlik etmeye ve onları devrimci mücadelede örgütlemeye koyuldular.

Bu yıllarda Lon Nol - Sirik Matak kliği, sola karşı şiddetli bir saldırıya geçti. Olağanüstü bir hükümet kuruldu, demokratik haklar yok edildi. Giderek, Sihanuk tamamen sol güçlerden tecrit edilmiş ve CIA'nın hazırladığı plan gerçekleştirilmişti.

Sihanuk Paris'te iken ona bağlı dört bakan gerici Lon Nol - Sirik Matak hükümetini düşürebilmek için parlamentodan istifa ettiler. Kamboçya'daki usul, bu durumda hükümetin istifasını gerektiriyordu. Fakat Sirik Matak bunu fırsat bilerek istifa eden dört bakanın yerine Lon Nol'cu bakanları atadı. Böylece, Sihanuk tamamen tecrit olmuş ve iktidar Amerikancı Lon Nol - Sirik Matak kliğinin eline geçmişti.

1969 yılında Lon Nol kliği A.B.D.'nin uzun zamandır istediği imtiyazları verdi. Devletin tüm örgütlerine CIA ajanları yerleştirildi ve bir süre sonra Kamboçya tamamen Amerikan tekelci sermayesine açık bir pazar haline dönüştü.

Sihanuk'un 1970 Mart ayında çıktığı S.S.C.B. gezisi A.B.D.'yi iyice telâşlandırmıştı. A.B.D. emperyalizmi «Dominolar» ın yıkılışının başladığını zannederek derhal harekete geçti. 18 Mart darbesi gerçekleştirildi. Böylece Sihanuk Moskova'dan Pekin'e hareketinden birkaç saat önce yönetimden düşürülmüştü. Kamboçya'da Sihanuk taraftarları ayaklandılar. Halk

hareketi giderek genişliyor ve bu hareketlere Kızıl Khmerler önderlik ediyordu.

A.B.D. emperyalizmi ve gerici Lon Nol kliği Sihanuk'un bundan böyle bir sürgün hayatına boyun eğeceğini umuyorlardı. Ama netice düşündükleri gibi olmadı.

Sihanuk, 18 Mart darbesini izleyen 23 Mart günü Pekin'de yayımladığı çağrıda :

«Bir Millî Birlik Hükümeti, Millî Meclis ve Millî Kurtuluş Ordusu kuracağını ve bunların halkla birleşerek Kamboçya Millî Birleşik Cephesi» adını taşıyan bir cephe oluşturacağını ve emperyalizme ve hain Lon Nol - Sirik Matak kliğine karşı sonuna kadar mücadele edileceğini ilân ediyordu.

5 Mayıs'ta Birleşik Cephe'nin Merkez Komitesi tarafından Kamboçya Millî Birleşik Cephesi siyasî programı açıklandı. Bu program halk kitlelerinin geniş desteğini kazandı. 5 Ekimde ise Sihanuk'un kurduğu hükümet «Kamboçya Kraliyet Millî Birlik Hükümeti» adını alarak Kamboçya halkının gerçek temsilcisi olduğunu dünyaya ilân etti.

Sihanuk ve Kamboçya Millî Birleşik Cephesi mücadelenin ilk günlerinden itibaren V.D.C., G.V.G.D.H. ve Pathet Lao'yu yanibaşında buldu. Sihanuk'un çağrısı üzerine 24 Nisan'da Laos - Vietnam ve Kamboçya temsilcilerinin katıldığı «Çin - Hindi Halkları Zirve Konferansı» yapıldı. Ortak bildiride üç ülkedeki mücadeleyi belirleyecek tarihî kararlarını açıkladılar. Çin - Hindi Halklarının bu güçlü dayanışması A.B.D. emperyalizmini bütünü saldırganlaştırdı ve Kamboçya'yı işgal hareketine başlattı.

Fakat bu saldırı A.B.D. emperyalizminin gerçek yüzünün anlaşılmasına hizmet ettiği gibi, bütün dünyadaki anti - emperyalist, demokratik güçlerin ve hatta Amerikan Senatosundaki bazı demokratik unsurların dahi cephe almasına neden oldu.

A.B.D. emperyalizminin Kamboçya'yı işgali halk hareketini daha da güçlendirdi ve komünistlerin çekirdeğini oluşturduğu Millî Birleşik Cephe A.B.D. emperyalizmine ve onun kukllarına karşı olan herkesin bütün gücüyle desteklediği bir örgüt haline geldi. Lon Nol bu gelişmeler üzerine Çin Halk Cumhuriyeti ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile ilişkileri kesti.

1971 yılına gelindiğinde Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri Kamboçya'nın 1/3 ünü kontrolü altına almıştı. 1972 yılında Lon Nol ülkede koyu bir faşist rejim uyguluyordu. 1973 yılının Mart'ına kadar her geçen gün kurtarılmış bölgeler biraz daha genişledi ve nihayet Mart ayında Pnom Penh kuşatıldı. Pnom Penh artık bütün ülkeden tecrit olmuş, topraklarını kaybetmiş bir başkentti. Faşist rejim halka silâh dağıtmaktan korkuyor ve sonunun geldiğini anlıyordu. Bu sürede A.B.D.'nin bombardımanı kesilmesi. Fakat Sihanuk'un belirttiği gibi :

«Her bomba köylülerin, bağımsızlık ile sömürgecilik, savaş ile barış arasında nasıl bir fark olduğunu kavrama bilinçlerini keskinleştiriyordu.»

1973 Paris Barış görüşmelerinden ve antlaşma imzalandıktan sonra, Kongre kararıyla Amerikan bombardımanı durdu. Ancak A.B.D.'nin askerî yardımı sürekli olarak devam etti.

1975 yılına gelindiğinde Marksist «Kamboçya Devrimci Partisi» nin önderliğindeki Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin karşısında Lon Nol'un kuv-

vetleri iyice gerilemişti. Mart ayında Lon Nol, A.B.D. emperyalizminin kendisine verdiği paraları da yanına alarak Pnom Pen'den kaçtı ve nihayet 17 Nisan sabahı Kamboçya halkının zafer türküleri artık Pnom Pen'de yükseliyordu.

Kamboçya halkı da, Demokratik Vietnam Cumhuriyeti gibi, gerçek bağımsızlığın ve sosyal ilerlemenin Sosyalizmle kazanılacağını Ulusal Kurtuluş mücadelesi içinde kavramıştır. Sihanuk bir buçuk yıl önce şöyle diyordu: «Kamboçya'da özellikle bana karşı düzenlenen darbeden sonra Komünistler örgütlenmeyi başardılar. Ne var ki bugün Kızıl Khmer gerillaları diğer ülkelere devrim ihraç etmek için değil, kendi yurtları için savaşıyorlar. Kamboçya'nın kurtarılmış bölgelerinde bugün Budizm yok artık. O bölgelerde sadece Marksizm var, ama gene de bana sorarsanız ben Kızıl Khmer gerillalarını Lon Nol'un taraftarlarına yeğlerim... Garip bir dünyada yaşıyoruz. Bugün Kızıl Khmerlerin lideri olarak tanınıyorum. Oysa bağımsızlığımızı kazandıktan sonra yollarımız ayrılacak. Ben artık devletin başında olmayacağım, iktidar Kızıl Khmerlere geçecek ben de emekliye ayrılacağım.»

LAOS

20. yüzyılın başlangıcında Laos'un en belirgin özelliklerinden biri de korkunç bir eğitim yetersizliği idi. Tahsil imkânı bulanlar genellikle Güney Doğu Asya'nın eğitim merkezi olan Hanoi'ye giderlerdi. Laos'taki sosyalist hareket Vietnam sosyalist hareketi ile birlikte başladı ve Vietnam İşçi Partisi bu ülkenin devrimcilerine hem sığınak hem de eğitim merkezi oldu. 1910 yıllarında Çin - Hindi'nde Fransız emperyalizmine karşı yürütülen mücadeleye Laos'taki yurtsever unsurlar da bütün güçleriyle katılıyorlardı. Bu mücadele 1930 yılında kurulan Çin - Hindi Komünist Partisi'nin varlığı sayesinde daha bir hızlandı, güçlendi ve Laos'ta marksist bir çekirdek oluşmaya başladı. Bu tarihlerde Laos kralının iki oğlu Prens Suvanna Fuma ile Prens Sufanuvong Hanoi'de öğrenimlerini tamamladıktan sonra; halk cephesinin iktidarda olduğu ve sosyal kaynaşmaların çığ gibi büyüdüğü Fransa'ya geldiler. Bu politik ortam iki kardeş üzerinde de etkili oldu.

Japonya Çin - Hindi'ni işgal edince iki kardeş de 1945'de kurulan Hür Laos örgütüne katılmak gerektiğine karar verdiler. Ancak bu komite, geniş halk yığınlarını örgütlemeyi başaramıyordu. Japon yenilgisi ve Fransız emperyalizminin yeniden saldırısı üzerine Vientiane'de halk ayaklandı. Fransızlar'a karşı girişilen direniş hareketinde Hür Laos kuvvetleri yenildiler. Bunun üzerine Tayland'a kaçan iki kardeş diğerleri ile birlikte bir sürgün hükümeti kurdular. Ancak bu tarihler iki kardeş için de bir dönüm noktası oldu.

Prens Suvanna Fuma, Fransız tavizlerini kabul edip sürgün hükümetini feshederek Laos'a döndü. Prens Sufanuvong ise Hür Laos örgütünden koparak Ho Şi Minh'in yanına gitti. Bu tarihlerde Laos'ta bir komünist partisi mevcuttu. Bilinen adı Laos Halk Partisi ya da Laos İşçi Partisi olan bu parti gizli, küçük, çekirdek bir örgüttü. Ancak yürütülen anti - emperyalist mücadelenin başarıya ulaşabilmesi için geniş bir cephenin oluştu-

rulması gerekiyordu. Bu amaçla 1950 yılında Vietnam Demokratik Cumhuriyetinin de desteğiyle Pathet Lao örgütü kuruldu. Örgütün lider kadrosunun önemli bölümünü partili komünistler meydana getiriyordu. Pathet Lao'nun yapısı bütün ülkeye yayılan geniş, fakat çok disiplinli bir teşkilâtı içeriyordu. Bu teşkilât, küçük çelik komünist çekirdek ve adı «Laos Yurtseverler Cephesi» olan geniş bir cepheden oluşuyordu. Pathet Lao kurulduktan sonra Fransızlara karşı büyük bir direniş başladı. En büyük destek Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nden geliyordu. Bu yardımı önlemek için Fransız orduları Dien Bien Phu'da harekete geçtiler; fakat Vietnam Kurtuluş Kuvvetleri tarafından büyük bir bozguna uğratıldılar. Bunun üzerine 1954'de Cenevre Konferansı toplandı. Pathet Lao, konferansta resmen temsil edilmemesine rağmen; katılan ülkeler bu güçlü örgüte siyasî faaliyetlerinde tam bir serbestlik tanımak zorunda kaldılar. Cenevre antlaşmasına göre Pathet Lao, iki eyaleti üs olarak alıyor, askerî Pathet Lao güçleri tanınıyor ve siyasî ajitasyon için kanunî hak veriliyordu.

Örgüt, hücrelerle, ülke çapında yayıldı.

Bu etkinlik karşısında Suvanna Fuma hükümeti o sırada Pathet Lao'nun kitle partisi olarak ortaya çıkan «Neo Lao Hak Xat» ile görüşmeler başladı ve 1957'de birlikte kabine kuruldu. Bundan sonra yapılan ara seçimlerde ise Pathet Lao 21 sandalyeden 9'unu ele geçirdi. Ancak bu başarılar; Çin - Hindi'nde A.B.D. emperyalizmine karşı yürütülen mücadeleyi biraz daha zafere yaklaştıracığından, A.B.D. emperyalistleri tedirgindi. Bunun üzerine C.I.A. planları uygulamaya konuldu. Pathet Lao üyeleri tutuklandı, sağ militarist hükümetler birbirini takib etti. Fakat bu planlar ne Pathet Lao'nun etkinliğini azaltabildi, ne de Suvanna Fuma'nın tarafsız hükümetlerine son veremedi. Sonuç olarak; kuzeyde Suvanna Fuma, Vientian'da kralcıların kurduğu iki hükümet ortaya çıktı.

Halk yığınları ise Pathet Lao'nun çevresinde kenetlenmişti. 1960'lardan sonra kralcılar, tarafsızlar ve Pathet Lao'nun komünist liderleri koalisyon hükümetleri kurdular. Pathet Lao'nun Ho Şi Minh yolunu, Güney Vietnam'a yardım götüreren Kuzey Vietnam kuvvetlerine açmasıyla A.B.D. Laos'u bombalamaya başladı. Fakat, bundan böyle Pathet Lao'nun disiplinli teşkilâtını hiçbir güç durduramazdı. Laos Halk Partisi'nin öncülüğünde ülkenin en ücra köşelerine kadar örgütlenmiş Pathet Lao ile, Vietnam İşçi Partisi ve Khmer Kurtuluş hareketi arasındaki güçlü ittifak A.B.D. emperyalizmini güç geçtikçe geriletip, bugünleri yaratmıştır.

Bu mücadele sonucunda Laos'ta bugünkü koalisyon hükümetlerine gelindi. İki kardeş, tarafsız olmaya çalışan Suvanna Ruma ile Laos'taki komünist partisinin merkez yönetim kurulu üyesi ve Pathet Lao lideri Su-fonvong Laos Hükümetini kurdular.

GENEL OLARAK ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARINDA VE ÖZEL OLARAK ÇİN - HİNDİ HALKLARININ BAĞIMSIZLIK SAVAŞLARINDA ÜÇ EVRE

Çin - Hindi halklarının eski - sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı verdikleri bağımsızlık mücadelelerinin tarihî gelişimini incelediğimizde görüyoruz ki, bu süreç belirli aşamaları kapsamaktadır. Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz :

I — Fransız işgalinden (1883) 1917 Sovyet Devrimine kadar geçen süre :

Bu dönemde Fransız sömürgecilerine karşı başlatılan ayaklanmalar Burjuva Milliyetçi hareketler şeklinde gelişmiştir. Bu hareketler pratikte «aydın ayaklanmaları» şeklinde olmuş ve geniş halk kitleleriyle ve özellikle nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülerle bağlar kurulamamıştır. Ancak bu dönemde bile Çin - Hindi halklarının ortak mücadele karakteri belirgindir. Bu ortak karakterin bilincinde olan Fransız sömürgecileri, sürekli olarak Çin - Hindi halklarının birliğini bozma yolunda çaba harcamış ve bundan da başarılı olmuştur. Özellikle bölge halklarının dinsel ve kültürel farklılıklarından yararlanarak, böl - yönet politikasını uygulamış ve uzun yıllar sömürge yönetimini devam ettirebilmiştir. Düzenli ve kararlı bir örgütten yoksun olan burjuva aydınlarının kurtuluş hareketleri dağınık çeteler halinde 1914 yılına kadar sürmüş ve etkinliğini yitirmiştir.

Bu evrede genel olarak Asya ve Afrika'da Burjuva Milliyetçi Kurtuluş hareketleri kalıcı başarılar kazanamamış ve emperyalist güçler tarafından ezilmiştir.

II — 1917 Sovyet Devriminden, II. Emperyalist Evren Savaşının sonuna kadar geçen süre :

Büyük Ekim Devriminin başarısı, yüz milyonlarca insanın gözlerinin siyasal hayata yeniden çevrilmesini sağlamıştır. Bir ülkede Sosyalizmin zaferi ve sosyalist devletin kuruluşu, dünyanın objektif şartlarını değiştirmiş ve sömürge sistemini temelinden sarsmıştı. «Bu, kapitalizmin içinde bir gedik aralayan ve kapitalizmin genel bir bunalıma düşmesine yol açan, Rusya'daki devrim hareketinin dolaysız yansımasıydı. Emperyalizmin sömürgeci sistemin bunalımı başlamıştı.» (5)

İşte, bir ülkede sosyalizmin zaferi, sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş savaşı veren doğu halklarının mücadelesine yeni boyutlar kazandırmış ve bu hareketleri daha tutarlı bir anti - emperyalist güç haline getirmiştir. Lenin, bu yeni anti - emperyalist gücü hesaba katarak, «Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkları birleşiniz!» parolasını benimsemiştir.

1917 Ekim Devriminin zaferi bütün doğu ülkelerinde ve bu arada Çin - Hindi halkları arasında da yankılanmıştır. 1900 yıllarından 1925'lere kadar sömürgeci baskılarına karşı hareketsiz kalan ya da etkin mücadele yürütemeyen Çin - Hindi halklarının ulusal kurtuluş hareketleri, bu tarihten sonra yeni bir canlılık kazanmıştır. Özellikle Avrupada bulunan aydınların marksist fikirleri benimsemesi ve III. Enternasyonalin sömürgeler üzerine tezlerinin kavranması yeni ve tutarlı bir hareketin müjdecisi oluyordu.

Marksistlerin ulusal kurtuluş mücadelesinde aktif olarak görev almaları hareketin niteliğini yükseltmiştir. Çin - Hindi'nde Fransız emperyalizmine karşı yürütülen mücadelenin etkinlik kazanması, 1930 yılında Çin - Hindi Komünist Partisi'nin kurulmasıyla olmuştur.

Ho Şi Minh tarafından kurulan parti, isminden de anlaşılacağı gibi, sadece Vietnam'ın değil bütün Çin - Hindi'nin kurtuluşu sorunlarıyla uğraşmaktaydı. Ulusal kurtuluş mücadelesinde partinin önemi ve vazgeçilmezliğinin en güzel örneğini Vietnam İşçi Partisi vermiştir.

Emperyalizme karşı mücadelede geniş bir yurtseverler cephesinin oluşturulması zorunluluğunu işçi sınıfının partisi kavrayabilir ve böyle bir cepheyi oluşturma görevini de ancak işçi sınıfı partisi yerine getirebilir. Çünkü, anti - emperyalist mücadelede en kararlı, en disiplinli güç proletaryadır.

Çin - Hindi'nde işçi - köylü temel ittifakına dayanan anti - emperyalist yurtseverler cephesini oluşturan güç de Çin - Hindi Komünist Partisiydi. Bugün Kamboçya'da, Laos'da ve Güney Vietnam'da kurulan Ulusal Kurtuluş Cephelerinin çekirdeğini, Çin - Hindi Komünist Partisinden yetişen marksistler oluşturmaktadır.

Vietnam'da yürütülen bağımsızlık mücadelesi 1930'lardan sonra nitelik değiştirmiş ve anti - emperyalist, anti - feodal - demokratik bir öz kazanmıştır. Bu niteliği kazanan ve işçi sınıfının öncülüğünde yürütülen ulusal kurtuluş devrimi, siyasî bağımsızlığın kazanılmasıyla durmaz; aksine devrim sonuna kadar götürülerek «sosyal ilerlemenin», toplum hayatının demokratlaştırılmasının da başarılmasıyla sosyalist devrimle neticelenir. İşçi sınıfının öncülüğünde gelişen Vietnam halkının ulusal kurtuluş mücadelesi de bu genel doğrultuda ilerliyordu.

III — 2. Evren Savaşından Günümüze Kadar Geçen Süre :

Alman faşizminin ve Japon militarizminin ezilmesi ve sosyalist devrimin bir çok Avrupa ve Asya ülkesinde başarıya ulaşması, emperyalizme ve onun sömürgeci sistemine yeni ve güçlü darbeler indirmişti. Artık sömürge sistemi, sadece bunalım yaşamakla kalmıyor, parçalanma süreci içine girmiş oluyordu.

Sosyalizmin tek bir ülke çerçevesinden çıkması ve dünya sosyalist sisteminin oluşması, dünya ölçüsünde güçler dengesini köklü değişikliğe uğratmış ve ulusal kurtuluş savaşlarının gelişmesini kolaylaştırmıştı. 1950 lerden sonra pek çok Asya, Afrika ülkesi, bu objektif şartların yaratılmasıyla siyasal bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.

Sosyalizmin bir dünya sistemi haline gelmesi, kapitalizmin genel buhranının üçüncü evresiyle birlikte çöküşünün başlaması (bu objektif şartlar) Güney - Doğu Asya ülkelerinin ulusal kurtuluş savaşlarını hızlandırmıştır. Vietnam halkının Dien Bien Phu'da Fransız emperyalizmini bozguna uğratması mutlu geleceğin habercisi oldu. A.B.D. emperyalizmi bütün uğraşlarına rağmen Çin - Hindi halklarının devrimci mücadelesini kıramadı.

Başlangıçta ulusal kurtuluş hareketleri olarak başlayan Çin, Kore ve Vietnam devrimleri, sosyalist devrim haline dönüştüler. Bugün Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Kuvvetleri, Kamboçya Ulusal Birleşik Cephesi, Laos Yurtseverler Cephesi aynı yönde, sosyalizmin zaferi yönünde ilerliyorlar.

A.B.D. emperyalistlerinin Çin - Hindi'ndeki «Domino Teorisi» tutmadı. Pentagon ve silâh tekelleri, Çin - Hindi halkları üzerine milyonlarca ton bombalar yağdırdılar, fakat dominoların yıkılmasını engelleyemediler. Çünkü, Ulusal Kurtuluş Savaşları, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin oluşturduğu «güçlü anti - emperyalist cephe» yi hiç bir güç yıkamaz.

Bugün insanlığın tarihsel gelişiminin içeriğini, yönünü ve özelliklerini

esas itibariyle belirleyen artık emperyalizm değil, dünya sosyalist sistemi ve emperyalizme karşı bağımsızlık - demokrasi - sosyalizm için savaşan güçlerdir.

- (1) Diyalektik ve Tarihi Materyalizm. (Bilim Y. S-211)
- (2) (3) (4) Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı (Aşama Y. S-15)
- (5) Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya (Konuk Y. S-15)

15 Nisan 1975

● Türk ve Yunan Başbakanları arasındaki söz düellosu sürüyor. Karamanlis silâh ve siyasî destek sağlamak üzere Paris'e giderken bir demec verdi ve «Gerginliğin sorumlusu Türkiye'dir» dedi.

● Ecevit, partisinin ortak grubunda yaptığı konuşmada «Hükümeti devirmek için kumar borcu olmayan 8 milletvekili lâzım» dedi.

● Almanya'da yasalara aykırı olarak on bir aydır tutuklu bulunan Ömer Özerturgut, Mustafa Tutkun, Hatice Yurttaş ve Yüksel Uğurlu açlık grevine başladılar. Alman Anayasasına göre sanıklar ancak altı ay tutuklu kalabiliyor.

● Demirel ve üç yardımcısı görev bölümü yaptılar. Verilen bilgiye göre Feyzioğlu siyasî işlere, Türkeş idarî işlere, Erbakan ise ekonomik işlere bakacaklar. DPT ve TUBİTAK Erbakan'a bağlandı. MİT'in yönetimi ise Demirel'de kaldı.

● Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı İzzet Baykal, Bakan Korkut Özal'ı sert bir dille suçladı ve istifa etti.

● Tekstil Sanayiindeki üretim fazlası yüzünden, üretimi durdurmak isteyen Çukurovalı tekstil sanayicileri, işçilerinin tümünü 21 günlük yıllık ücretli izine çıkardılar.

16 Nisan 1975

● Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Plan ve Koordinasyon Dairesi Başkanı Ergun Türkcan da görevinden alındı. Türkcan'ın fuel oil santrallerine karşı olduğu bildiriliyor.

● Nobel İlaç Fabrikasında, sendikalaşmalarını önleyen ve önder işçileri işten çıkaran işverene karşı direnişe geçen işçileri, polis cop kullanarak dağıttı. Tuğbay Fabrikasında da sendika seçme özgürlüğüne işverenin engel olmasından dolayı başlayan direnişte açlık grevindeki üç işçi hastaneye kaldırıldılar.

● Altın, Dünya borsalarında son altı ayın en düşük değeri üzerinden işlem görüyor. Altının değer kaybetmesine, ABD dolarındaki yükselmenin yol açtığı bildirildi.

● Çeşitli okullarda ve «çeşitli gerekçelerle» boykotlar başladı. ODTÜ'de öğrencilerin istemediği Profesör Tarık Sümer'in rektör seçilmesiyle başlayan boykot yüzünden okul 10 gün kapatıldı. İTÜ'de de üç günlük boykot başladı. Öğrenciler yönetmeliğin bazı maddelerinin değiştirilmesini istiyorlar.

17 Nisan 1975

● Kamboçya'da savaş resmen sona erdi. Amerikancı iktidar, başkenti Kızıl Khmer birliklerine teslim etti.

Kamboçya'da tam bir bayram havası var.

● Kuzey Vietnam ve Vietnam

Ulusal Kurtuluş Birliklerinin Saygon'a doğru yürüyüşü devam ediyor. Saygon'a 61 kilometre uzaktaki stratejik eyalet başkenti Gia Kiem de düştü.

● Türk parasının değerinde yeniden «düşürme» yapıldı. Düşük yüzdeli devalüasyon sonucuna göre, bir ABD doları 14 TL.'dan alınacak, 14.28'den satılacak.

● Ecevit ve 184 CHP'li milletvekili tarafından uzun süre önce verilmiş

olan Erken Seçim Kanun Teklifi, 172 kabul oyuna karşılık, 205 oyla reddedildi. Oylamada 24 CHP'li milletvekili bulunmadı. DP ise, olumlu oy verdi.

● Çekoslavakya Komünist Partisi yöneticilerine bir mektup yazan ve daha sonra bu mektubu batıya kaçıran, Çekoslavakya rejimine karşı propaganda olarak kullanan Dubçek, Çekoslavakya Komünist Partisi Birinci Sekreteri Husak tarafından ülkeyi terke çağrıldı.

18 Nisan 1975

● Sıkıyönetim Komutanlığı, yayınladığı bir bildiri ile 1 Mayıs 1975 tarihinden itibaren bütün grevleri, komutanlık iznine bağladı. Sıkıyönetim ayrıca Eczacıbaşındaki direnişi de sert bir ihtarla durdurdu.

● Polis, CHP Kırklareli İl Örgütü merkezinde arama yaptı. Arama

savcılık kararı ile yapıldı. Savcılık, CHP'li gençler tarafından şehirde dağıtılan bildiride suç unsuru bulunduğunu iddia ediyor.

● Demirel ile Karamanlis'in 29 - 30 Mayıs günleri Brüksel'de yapılacak olan NATO Zirve toplantısında görüşecekleri açıklandı.

19 Nisan 1975

● Adalet Bakanı İsmail Hakkı Müftüoğlu staj sürelerini tamamlayan savcı yardımcılarını yaptığı bir konuşmada Türk Ceza Kanununun 163. Maddesinin uygulanmasında dikkatli olmalarını istedi. MSP'li Adalet Bakanının sözleri «163. Maddeyi uygulamayın, 141 ve 142. maddeleri ise uygulayabilirsiniz» diye yorumlandı.

● Güney Vietnam'ın kıyı kenti Pan Thiet de düştü. Amerikalılar Saygon'u hızla boşaltıyor.

● Kissinger'in Avrupa İşleri Yardımcısı Hartman Türkiye'ye

geldi. Kıbrıs'ın yeni statüsünü tayin eden planın düzenleyicisi Hartman'ın, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin vereceği ve Türkiye'den istiyeyeceği tavizlerle ilgili olarak geldiği sanılıyor.

● Tarım Satış Kooperatiflerinin elinde bulunan ve dünya fiyatlarının düşüklüğü yüzünden ihraç edilemeyen 600 bin ton pamuk hükümet kararı ile ve Dünya fiyatları üzerinden pamuk işleyen tekstil sanayicilerine devrediliyor. Aradaki 6 liralık farkı hazine karşılayacak. Uygulama hazineye 9 milyarlık bir külfet yüklüyor.

PAMUK STOKLARI, ENFLASYON VE MC HÜKÜMETİ

İrmak Hükümetini en fazla uğraştığı ve çözümleyemeden görevini MC Hükümetine devrettiği konu, biriken, dağlar

gibi yığılan pamuk stokları oldu. Tarış'ın elindeki stokların olağanüstü birikmişliği, İzmir (Çiğli) ve Kuşadası yö-

resinde artık çıplak gözle bile sezilebiliyor. Diğer tarım satış kooperatiflerinin elindeki stokların da durumu aynı. Ir-

mak hükümetinin Ticaret Bakanı Haluk Cillov'un açıklamasına göre, Türkiye'nin elinde, ihraç edilemeyen 400 bin ton pamuk var. MC'nin Tarım Bakanı Korkut Özal ise aynı stoku 600 bin ton olarak gösteriyor. Korkut Özal'ın sa yılarının daha doğru olduğunu gösteren veriler de var. Tüccarın, ihraç imkânı bulamayıp kooperatiflere yeni devrettiği pamuklar bu farkı yaratmışa benziyor.

Sadece ton olarak ölçmek de yetmiyor stokları. İhraç edilse idi (edilebilse idi) 600 milyon dolarlık bir gelir sağlanacaktı. 9 Milyar lira yani.

Ancak pamuk fiyatları, Dünyada değişik bir seyir izledi. Sentetik elyafa ağırlık veren Dünya tekstil sanayii, yükselen petrol fiyatları yüzünden bir ara yönelir gibi olduğu pamuğa, petrol fiyatlarında belirli bir denge sağlandığı için yeniden sırt çevir mişe benzemektedir. En azından sanayileşmiş kapitalist ülkeler, ekonomilerini yeni petrol fiyatlarına göre ayarlayabilmişlerdir.

Öteyandan pamuk ve pamuklu mamullere karşı - özellikle petrol krizi sırasında - beliren yüksek talep, pamuk üreticisi ülkelerde dikim alanlarını genişletmiştir.

Üstelik, elindeki pamuk stoklarını eritemeyen yalnızca Türkiye değildir. Hindistan, Pakistan, Birmanya, ABD, Portekiz gibi ülkelerde de bu yıl eritilmesinde güçlük çekilen pamuk stokları bulunmaktadır.

ABD, stokları iç tüketimle eritmeye çalışmakta ve bu yüzden en küçük bir ithalât eğilimi göstermemektedir.

Birmanya ve Hindistan, dumping yapmalarına rağmen stoklarına yeterli talep bulamamaktadırlar.

Diğer bir «pazar» olan AET'te ise belirgin bir isteksizlik görülmektedir.

İşte, elinde 600 bin tonluk pamuk stokuyla, 1975 ilkbaharında Türkiye bu ihracat tıkanıklığını yaşamaktadır. Nitekim finans kapital güdümlü bir hükümetin bütün verilerini taşıyan İrmak kabinesinde Ticaret Bakanlığı yapan Haluk Cillov, bir özel demeçte, «Bugün Türkiye ekonomisinin önündeki tek problem genel olarak ihracat tıkanıklığıyla dış ticaret langesinin tehlikeli bir şekilde bozulması, özel olarak da 400 bin ton (Korkut Özal'a göre 600 bin ton) pamuk stokunun ihraç imkânının bulunmamasıdır» diyor.

Cillov, «bu ihracat tıkanıklığı nasıl açılabilir? Ne yapılmalıdır?» sorusuna ise, «Söyleyemem. Ama yeni Ticaret bakanına bu konudaki önerilerimizi iletтик. Uygularlarsa hallolur» cevabını vermişti.

Kamuoğundan gizlenen (hala gizlenen) çözüm şekli, geçtiğimiz hafta, başkentten sı-zan haberlerle öğrenildi. Hükümet, stok pamukları, Dünya fiyatları üzerinden pamuklu mamul üreten tekstil sanayicilerine devretmeye karar verdi. Üstelik bu, parlak sözlerle, kılıflanacak da. Denecek ki «Ülkemizi bir ham madde ihracatçısı durumundan çıkarıp, mamul ve yarı mamul ihracatçısı haline getirmek yurtseverliktir. İşte bu yüzden Dünya pazarlarına ham pamuk değil pamuk ipliği (yarı mamul) yada pa-

muklu dokuma (mamul) ihraç etmeyi tercih ettik...»

Ancak bu parlak kılıfa rağmen, döndürülen çok yönlü dolap bütün çirkinliği ile sırtlıyor.

Dünya pamuk piyasasının merkezi sayılan Liverpool borsalarında Nisan 1975 sonunda, 1. Kalite Standart pamuk 1 dolar 8 sent üzerinden işlem görmektedir. Yani yaklaşık 15 lira. Buna karşılık, Türkiye borsalarında aynı kalite pamuğun fiyatı 20 liradır. Yani hükümet kararı, Borsalar Birliği kanalı ile Tarım Satış Kooperatiflerinin elindeki pamukların, «dünya fiyatları» üzerinden tekstil sanayicilerine devri sonunda, aradaki yaklaşık 5 liralık fark devlet sübvansiyonu olarak hazine den karşılana-caktır. Daha kestirme bir deyimle Demirel Hükümeti, bir kalemde tekstil sanayicilerine 3 milyar lira bağışlayıvermiştir.

Döndürülen dolabın bir diğer yönü ise bu 3 milyarlık avanta'dan kimlerin yararlanacağına kilitli. Biliniyor, MC hükümetinde finans kapitalin bir kesimi, diğerine (diğerlerine) göre daha bir ağırlık taşımaktadır: Çukurovalı finans grupları. Son karar bunu daha da kanıtıyor. Ülkemizde pamuklu mamuller, pamuk ipliği üretimi daha çok Çukurova yöresinde yoğunlaşmıştır. Sabancı, Sapsmaz, Has, Paksoy gibi büyük finans gruplarının elinde bulunan dev tekstil işletmelerin de ağırlıklı olarak pamuk işletilmektedir. Üstelik bu ailelerin bir kısmı aynı zamanda geniş topraklarında (tarım işletmelerinde) pamuk üretimi yapmaktadırlar.

Yani çift kaymaklı ekmeğe kadayı. Ürettiği pamuğu Türkiye fiyatından satıyor (devlete), dünya fiyatların-

dan geri alıyor (devletten); aradaki yaklaşık 5 liralık farkı da gene devlete ödetiyor. Ekonomi biliminde bunun

teknik bir deyim var mıdır bilemeyiz, ancak halkımızın dilinde tek bir deyim var bu durum için: Vurgun!

20 Nisan 1975

● Demirel, New York Times gazetesine verdiği demeçte, «Ege adaları'nın Yunanistan tarafından silâhlandırılmasına Türkiye'nin seyirci kalamayacağını» söyledi. Türkiye'deki Amerikan tesisleriyle ilgili bir soruya da, «Türkiye yalnız olsaydı, bu üsler Türkiye'nin ne işine yaradı» diyerek cevap verdi.

● Kıbrıs'ta, Rum kadınlarının işgali protesto yürüyüşleri yapıldı. Yürüyüşe Avrupa'dan gelen bazı ünlü militan kadınlar da katıldı. Yürüyüşün büyük ve etkili olduğu yabancı kaynaklardan haber verilirken, Türkiye basın ve yayınları böyle bir yürüyüşü diplomatik olmayan aşağılayıcı bir dille kınamakla yetindiler ve yürüyüşten hiçbir haber vermediler. Aynı gün Kıbrıs'taki Türk kadınlarına bir karşı yürüyüş yaptırıldı. Bu yürüyüşün haberleri, basında ve TRT'de ön planda yansıdı.

● Denktaş'ın görevden aldığı eski Planlama ve Koordinasyon bakanı, Alper Orhon, Kıbrıs'ta bir bozuk düzen olduğu doğrudur dedi. Orhon, Kıbrıs'ta, «demokratik sol» çizgide,

CHP paraleli bir partinin kuruluş hazırlıklarına girişmiş olduğunu da doğruladı.

● CHP'li Deniz Baykal, «petrolde ülke sorunlarını savunan yöneticileri tasfiye eden iktidar, karanlık iş adamları ile düşüp kalkmaktadır» dedi.

● İçel eski bağımsız Milletvekili Kargılı, Millet Partisi Genel Başkanı oldu.

● Türkeş, Partisinin Altındağ ve Milas ilçelerine gönderdiği mesajlarda, «komünizm kadar faşizm ve nazizm de, Türk'e yabancı çağ dışı sistemlerdir» dedi.

● Nobel ilaç fabrikasında hamile bir kadın işçinin işten atılması üzerine başlayan direniş, 6'sı kadın 10 işçinin ölüm orucuna başlamalarıyla devam ediyor.

● Koalisyon protokolunda ve Hükümet programında yer alan gübre fiyatlarının ucuzlatılması kararı gerçekleşti. Hükümet suni gübre fiyatlarında 43 - 154 kuruş arasında değişen fiyat indirimini yaptı. Toplam indirim tutarı 5 milyar lirayı buluyor.

Demirel'in gübre fiyatları

indirimi altındaki gerçek

Ömer Burçak

Milliyetçi Cephe hükümetinin kurulmasından da önce Süleyman Demirel gübre fiyatları konusunu diline dolamıştı. Milliyet Gazetesi yöneticisi Abdi İpekçi ile yaptıkları ve 10 ay kadar öncelere uzanan «polemik» in de başlıca tartışma malzemesi gene gübre fiyatları olmuştu.

Nitekim hükümet kurulmadan, daha koalisyon protokolu açıklanırken de altı defalarca çizilen bir konu oldu gübre fiyatları. Daha sonra da hükümetin ilk icraatı...

Demirel, zafer müjdesi veren bir komutan edasıyla, üslûbuyla, gübre fiyatlarında yüksek yüzdeli bir indirim yaptıklarını ilân etti ve pek kes-tirme konuştu: «Bu günden itibaren gübreyi ucuzlatıyoruz».

Gübre fiyatlarında yapılan indirim, Demirel'in 14 Ekim seçimlerinde kaybettiği ve ondan sonra da kazanmak şöyle dursun, daha da kaybet-tiği kitle desteğini, yeniden elde edebilmek için giriştiği bir siyasî yatırım olarak değerlendirildi. Hele gübre fiyatlarındaki indirimin malî portesi ve hazineye yüklediği külfete ilişkin rakamlar açıklanınca bu yorumlar iyice yaygınlaştı. Sanıldı ki geniş ve yoksul köylü kitleleri, tarımda bol bol kul-landıkları, gübreyi ucuzlatan Demirel'e medyun olacaklar ve oylarını «Ka-raoğlan'dan Kırat'a» çevireceklerdir.

Ancak rakamların çıplak gerçeği bu görüşü doğrulamıyor. Bu faturası çok yüksek karar, bir siyasî manevradır ama, geniş köylü kitlelerine değil, büyük çiftçilerden, kapitalist tarım işletmelerine kadar uzanan bir sosyal kesime yönelik bir manevradır; o kesimlerin çıkarlarını korumayı amaçla-maktadır.

KİMLER GÜBRE KULLANIYOR?

Ülkemizde, ana maddeleri ithal yoluyla sağlanan, başlıca üç çeşit gü-bre kullanılıyor: Azotlu gübreler, Fosforlu gübreler ve Potaslı gübreler.

Bunlardan ilki (Azotlu) daha çok endüstriyel bitki tarımında kullanılı-yor. Özellikle pamuk ve çay üretiminde. İkincisini ise (Fosforlu) tahıl ta-rımı yapan üreticiler kullanıyor. Sonuncu ise (Potaslı) başta üzüm olmak üzere meyve tarımı yapanların kullandığı bir gübre.

Bu bilgilerden yola çıkarak ülkemizdeki gübre kullanımına bir göz ata-lım. Ancak daha önce gübre dağıtımı konusunda da bir kaç noktayı ay-dınlatalım. Gübreyi, Türkiye'de esas olarak, Ziraî Donatım Kurumu dağıt-maktadır. Kurum bu dağıtımı yurt düzeyine dağılmış 22 merkezi ve tarım satış kooperatifleri, tarım kredi kooperatifleri ve Ziraat Odaları aracılığıyla yapmaktadır.

AZOTLU GÜBRELERİN KULLANIMI

Endüstriyel bitki tarımında ve özellikle pamuk üretiminde kullanıldığını belirttiğimiz Azotlu gübrelerin değişik türlerinin yurdumuzdaki toplam tük-etimi 1.428.126 tondur. (DPT yayınlarında kullanılan ölçü ile DİE ölçüleri, farklılık göstermektedir. Biz, bu gübrelerin içinde bulunan Azot miktarını ölçü alan, gübrenin kullanılır hale gelmesi için gerekli yan maddelerle bir-likteki gerçek ağırlığını gözönüne almayan DPT rakamlarını tercih ettik.)

Toplam tüketim miktarı 1 milyon 428 bin 126 ton azotlu gübrenin yüz-de 35,9'u Ziraî Donatım Kurumunun Çukurova (Adana, İskenderun) ve Trakya (İstanbul) merkezlerinden dağıtılmaktadır. Bu yörelerde ise ucuz-latılmış gübre fiyatlarından, geniş köylü kitlelerin mi, yoksa büyük çiftçi-ler ile kapitalist tarım işletmeleri sahiplerinin mi yararlanacağı sorusu ka-nımızca abestir.

Buna karşılık orta ve küçük köylülüğün yaygın olduğu bölgelerde gübre tüketiminin «ihmal edilebilir» oranlarda oluşu, yukarıdaki iddianın yeterli kanıtı değil midir? İşte Muş Zirai Donatım Merkezinin tüketimi : 3.146 ton. İğdir gibi kendi çapında önemli bir pamuk üretim bölgesine de servis yapan Muş merkezinde dağıtılan gübre, toplam tüketimin sadece yüzde 0,22'si (binde 22). Orta ve küçük üretimin (de) bulunduğu Aydın'da, yüzde 4,2. Erzurum'da sadece yüzde 0,62 (binde 62).

FOSFORLU GÜBRENİN KULLANIMI

Demirel gübre fiyatlarında yapılan indirimi açıkladığı basın toplantısında, şu cümleye de yer verdi : «...nazarı dikkatinizi çekiyorum. Bilhassa buğday çiftçisi için en çok kullanılan gübrelere indirim yaptık. Bunlar amonyum sülfat, amonyum nitrat ve kipüs süper fosfat'tır». Gerçekten de yukarıdaki gübre türlerine MC hükümeti, sırasıyla 67, 75 ve 112 kuruşluk fiyat indirimi uyguladı.

Şimdi bu gübrelere kullanım alanına bakalım :

Fosforlu gübreler genellikle tahıl üreticilerince kullanılıyor (ya da kullanılması gerekiyor). Fosforlu gübrelere yurdumuzdaki toplam tüketimi 1.017.379 tondur. (Burada da gübrenin içerdiği fosfor miktarı ölçü alınmıştır. DPT). Bu miktarın yüzde 54,2'si Çukurova (Adana, İskenderun), Trakya (İstanbul) ve Ankara Zirai Donatım Kurumu Merkezlerinden dağıtılmıştır. Başta 214 bin 971 tonla Trakya çekmekte, sonra 208 bin 261 tonla Çukurova gelmekte ve en son olarak Ankara da 128 bin 196 ton fosforlu gübre tüketmektedir. Yurdumuzun tahıl ambarı olarak nitelenen Konya'nın tüketimi sadece 25 bin 249 ton'dur. Yani toplam tüketimin sadece yüzde 2,4'ü. Bir başka tahıl ambarı Urfa'da da durum bundan pek farklı değil. Urfa çiftçileri toplam fosforlu gübre tüketiminin yüzde 2,7'sini kullanmaktadır. (Koskoca Harran ovasını hatırlayınız. Ve o ovanın üstünde yarıcılık, marabalık ile ter döken yüzlerce topraksız köylüyü ve ailesini...).

POTASLI GÜBRELERİN KULLANIMI

Yurdumuzda kullanılan üçüncü gübre türü de potaslı gübreler. Tüketim miktarı oldukça düşük : 30.095 ton. (Gene DPT ölçüleri alındı). Genellikle meyve tarımında ve özellikle üzümde (bağcılıkta) kullanılıyor. Geniş köylü kitlelerden çok, modern tarım işletmelerinde üretim yapılan Çukurova (Adana, İskenderun), İstanbul (Trakya), İzmir ve Antalya bölgeleri toplam tüketimin yüzde 70,17'sini kullanıyorlar. Yani gene aynı mantık, gene aynı «çıkarların» savunusu ve aynı gerçek!

SONUÇ

Özetlersek, Demirel'in gübre fiyatlarında yaptığı indirim geniş köylü kitlelerin «kitle desteğini» yeniden kazanmak üzere yapılmış «hinoğlu hince» bir siyasî manevra değil, Demirel'i ve cebi kirli, gözü kanlı ortaklarını 1975 Türkiye'sinde iktidara egemen güçlerin bir kesimine ödenen bir faturadır. Önümüzdeki günler ise, sömürücü güçlerin ağababalarına, yani finans kapitale ödenecek faturalara gebedir. Demirel'i siyasî iktidara ge-

tiren finans kapital zümresinin ve diğer sömürücü ortaklarının, emperyalist - kapitalist sistemin yaşadığı bunalım batağında, geniş kitleleri «aldatmak için bile olsa» tatmin etmelerine pek olanak kalmamıştır. Kaldı ki Demirel (MC) hükümetinin misyonu da bu değildir. MC adlı siyasî ittifak, başta finans kapital olmak üzere Türkiye egemen güçlerinin acil çözüm bekleyen sorunlarına cevap vermek üzere iktidara gelmiştir çünkü...

21 Nisan 1975

- Çağlayan'la görüşen Hartmann'ın, ABD yardımının başlaması için Kıbrıs konusunda bazı tavizler istediği bildiriliyor. Görüşmede, Ege karasuları ve 12 Adalar sorunu da ele alındı.
- Merkez Bankası'ndaki net döviz rezervlerinin bir hafta içinde tümüyle

tükendiği, son hafta, döviz rezervinin artı 47 milyon dolardan, eksi 17 milyon dolara düştüğü bildiriliyor.

- Güney Vietnam Devlet Başkanı Tiyö, istifa ettiğini açıkladı ve istifasının Güney Vietnam'daki duruma barışçı yoldan çözüm getirebileceğini umduğunu bildirdi.

22 Nisan 1975

- Demirel'in kardeşlerinin sahip olduğu «ORMA» şirketinin yatırımlarını geliştirmek amacıyla yaptığı teşvik istemi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Kurulunca kabul edildi. Bilindiği gibi ORMA şirketi kurulurken şirket ortaklarının bankaya yatırmak yükümlünde oldukları sermayeyi yatırmadan Devlet Planlama Teşkilâtı, Sınai Kalkınma Bankası ve T.C. Ziraat Bankası'ndan

usulsüz kredi aldıklarından Demirel hakkında Meclis soruşturması açılmıştı.

- İran, Amerika'dan son model silâhlar satın alıyor. İran bu sene alacağı Laser ışınlı bomba, Tow füzeleri ve nakliye uçakları için Amerika'ya yaklaşık olarak 55 milyar TL. ödüyor. Ayrıca İran, BP petrol şirketinin hisselerinin yüzde 20'sini almak üzere harekete de geçtiği söyleniyor.

Orta-Doğu'nun
ileri karakolu İran

Mehmet Güven

Son günlerde «işadamlarımız»ın sık sık gidip gelerek «pazar» bulmaya çalıştıkları İran, gerçekte ne durumdadır? Dünya içindeki yeri nedir? Söylenildiği gibi ortada bir «İran mucizesi» var mıdır? A.B.D. emperyalizmi İran despotizmini nasıl kullanmaktadır? İran gerçekten Türkiye'nin «Dost ve kardeşi» midir,

İşte halkımız, bu gibi sorulara cevap ararken, burjuva basını, im-

paratoriçe Farah Pehlevi'nin en son saç tuvaletini veya çocuklarından birinin kayak yaparken nasıl düştüğünü yazmaktan öteye gitmemekte.

Şunu peşin olarak söyleyelim: İran bugün emperyalizmin Orta-Doğuda'ki ileri karakolu'dur; tarihi görevi de çöküp yokolmakta olan A.B.D. emperyalizminin ricat yollarını korumaktır.

İran denince akla üç olgu gelmelidir: 1 — Petrol; 2 — Sovyetler Birliğini çevreleyen emperyalist paktların merkezinde bulunması; 3 — Hiç bir temel hak ve özgürlüğe olanak tanımayan mutlakiyetçi bir rejime sahip olması.

İran'ın başlıca geliri petroldür. Bu gelir muazzam rakamlara varmakla beraber, İran'daki rezervlerin 20-30 yıllık bir gelecekte tükenebileceği de bilinmektedir. Bu sebepten Şah, elini çabuk tutarak bu süre içinde emperyalizmle ortaklığını pekiştirmek ve giderek «vazgeçilemez adam» haline gelmek istemektedir. Şimdiki durumda, İran oligarşisi dünyanın en büyük «tefecisi» haline gelmiştir. Emperyalist dünyanın petrol tröstlerinden elde ettiği milyarlarca dolarlık komisyonları bir ölçüde işçi sınıfının gelişmesinden korktuğu için sanayileşmede de harcamamakta; hem de İran ekonomisinin plânlı bir şekilde kurulmuş alt-yapısı ve ağır-sanayii mevcut olmadığı için bu miktarda «para»yı emme gücüne sahip olmadığını bilmektedir. Dışa bağımlı ve emperyalizmle bütünleşmeye yönelmiş bir ekonomiye sahip İran'da, böylesine büyük bir malî sermaye ülke içinde kullanılmaya kalkılırsa, basılmak zorunda kalınacak para korkunç bir enflasyon doğurur. Bu da, Şah'ın ipleri elden kaçırmaya yeter de artar bile. Zaten bu sermayeyi İran'da kullanacak teknik eleman dahi yoktur. Şah'ın temsilciliğini yaptığı İran hakim sınıfları, İran halkının «işçi»leşmesinden öcünden korkar gibi korkmaktadırlar. O kadar ki, Şah, kendisiyle benzer rejime sahip Güney-Kore'den 90.000; Pakistan'dan da belirsiz sayıda işçi almak konusunda anlaşmalar yapmıştır. Beri tarafta, İran halkı, işsizlik ve sefaletten kırılıyormuş kimin umurunda! Böylece İran egemen sınıfları için bu parayı tüketmenin iki yolu kalmaktadır: 1 — Başta silâh olmak üzere tüketim harcamalarına gitmek, 2 — Kapitalist ülkelerde krize düşen büyük firmaların hisse senetlerini almak veya yatırımlarını, kredi şeklinde dış ülkelere yapmak.

İran, A.B.D. silâh tekellerinin en büyük müşterisidir. Yalnızca 1973 yılında 3 milyar dolarlık silâh siparişi vermiştir. Geçenlerde de A.B.D. ile tarihin en büyük ticaret anlaşmasını imzalamıştır. Yine yakınlarda Fransa ile yaptığı büyük bir ticaret anlaşmasıyla, İran Fransa'dan renkli televizyon (1) ve nükleer reaktör almayı kararlaştırmıştır. Alınacaklar çok ilginçtir. Harcanan paralar yalnızca tüketime gitmekte veyahut gösterişli fakat sonuçsuz işlerde çacur edilmektedir. Böylece kapitalist ülkelerin İran'a petrol karşılığı ödediği dövizler, içinde buldukları krizi hafifletmek üzere İran tarafından kendilerine iade olunmakta, buna karşılık kapitalist ülkeler ellerindeki mâmul maddeleri de satmak fırsatını bulmaktadırlar.

İran'ın yakın bir gelecekte «dünyanın en gelişmiş 5-6 devleti olacağı» iddiası da komik olmaktan öteye gidememektedir. Faşistler her ülkede buna benzer iddialarla ortaya çıkıp, halkın gözünü boyayıp, uyanmasını ve kendi iktidarı için örgütlü mücadele vermesini önlemek ister-

ler. Bizde de Türkiye'nin «Atom bombası yapalım» lâfı bu amaçla söylenmiştir. Bugün İran'da burjuvazi, ülkenin tarihini sübjektif ve idealist tarzda, dünyanın en eski devletlerinden birinin tarihi gibi gösterip, «büyük uygarlık» düşüncesini yoğun olarak vaaz etmektedir. Bununla beraber, burjuvazinin temel amacı, hiç de güçlü İran İmparatorluklarının geçmişi yüceltmek değil, fakat kurulu düzeni «kutsamak», Şah'ın dediğine göre «büyük uygarlığı yeniden yaratmak için» (burjuva bir temel üzerinde) bu günkü rejim tarafından gerçekleştirilen reformları ideolojik açıdan desteklemek içindir. Bu reformlar, güçlenen burjuvazi için gerçek bir halk devrimine alternatif olarak çıkarılmaktadır. İran Devleti'nin kuruluşunun 2500. yıldönümünü kutlama törenleri, burjuvazinin şoven milliyetçi özelemlerine cevap vermekte, ülkedeki ulusal ayrılıklar üzerindeki baskı siyasetini haklı göstermeye çalışmaktadır.

Öte yandan İran'ın iddialarının birer «balon» olmaktan öteye gitmediği yabancı burjuva basınında da yazılıp söylenmeye başlamıştır. Nitekim, «Hudson Letter» adlı enformasyon dergisinde «Avrupa Araştırmaları» konulu bir rapor yayınlanmış ve İran'ın önümüzdeki 20 yılda iktisadî bakımdan «Süper devlet» hatta büyük devlet olma şansı bulunmadığı belirtilmiştir. Raporda İran'ın daha yıllarca BM de nazik bir deyişle «en az gelişmiş ülkeler» diye adlandırılan ülkeler arasında kalmaya mahkûm olduğu belirtilmekte ve «İran Hükümeti»nin cüretli plânları gerçekleşir ve 1985 yılında kalkınma planı hedeflerine ulaşırsa —ki bu da ayrı bir sorundur— İran büyük dünya devletleri arasında 6. sırayı işgal edecektir, denmektedir. Ama, bunun için başka ülkelerin kalkınma oranlarının sıfır olması gerekecektir. Aksi halde, en iyimser tahminlere göre bile, İran'ın gayri safi milli hasılası 116 milyar dolar, yani Hindistan'inkinden biraz yüksek ve hemen hemen Meksika'ninkine kadar olacaktır. Raporda, daha sonra İran ekonomisinin bütün kesimleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Raporda, İran'ın tarım kesimiyle ilgili olarak şöyle denmiştir: «İran'da tarım kesimi halâ geri kalmış durumdadır. Hükümetin finanse ettiği programlara rağmen, bu kesim gelecek taleplere cevap veremeyecek durumdadır». İşte «İran Mucizesi (!)» böyle bir «binbir gece masalı»dır.

İran'ın petrole birlikte ele alınması gerekli olan önemli bir konumu daha vardır; o da Orta-Doğu'nun merkezinde bulunması ve Sovyetler Birliği'nin hemen güneyinde yer almasıdır. A.B.D. emperyalizmi bu durumu değerlendirmiş ve İran'ı silâhlendirip, güçlendirerek Orta-Doğu'daki bazı «görevlerini (!)» ona devretmiştir.

Daha 1955'te şimdiki A.B.D. Başkan Yardımcısı Nelson Rockefeller, Eisenhower'e yazdığı bir mektupta: «Ekonomik yardım kanalıyla İran petrolünü sınıksız avucumuzun içine aldık. Bugün İran pazarı da ekonomimiz için güvenilir bir üs olmuştur. İran'da gösterdiğimiz yoğun ekonomik çalışmalar, ülkenin tüm dış politikasını kontrol altına almamızı, özellikle İran'ın Bağdat Paktı'na girmesini sağlamıştır. (İrak'ın 1959'da çekilmesi üzerine, bu pakt halen CENTO adıyla devam etmekte olup, üyeleri A.B.D., İngiltere, Türkiye, İran ve Pakistan'dır). Artık Şah, bizim elçimizin izni olmadan Hükümetinde bir değişiklik yapılmasını kabul edemez.» diyordu. O günden bu yana geçen yirmi yılda bu bağımlılık giderek daha

da pekişti. Halen İran'daki A.B.D. Büyükelçisi R. Helms'in eski CIA Başkanı olması, Rockefeller'in sözlerinin günümüzde geçerliliğini sürdürdüğünün kanıtıdır.

Böylece, İran, A.B.D. emperyalizminin istediği biçimde askerî bir diktatörlük haline getirildi. Bu arada unutmamız gereken bir nokta da İran polis teşkilâtını örgütleyen ve «milliyetçi» Başbakan Musaddık'ı devirenin Schwartzkopf olduğudur. İran gerçekten A.B.D. emperyalizminin verdiği öneme değmektedir. Zira, Arap petrolü ile S.S.C.B. arasında tampon bir bölge olduğu gibi bölgedeki petrol yatakları Japonya'nın ihtiyacının % 90'ını, Batı Avrupa'nın ihtiyacının % 60'ını karşılamakta ve dünyada bilinen petrol rezervlerinin % 60'ını oluşturmaktadır.

Bu veriler ışığında İran'ın Orta-Doğu'daki görevi ortaya çıkmaktadır: «Her yerinden petrol fışkıran ve Hint Okyanusu'na hakim olmayı sağlayan Basra Körfezi yöresinde emperyalizmin lehine jandarmalık yapmak.»

İran bu görevi gerçekleştirmek için bir dizi girişimde bulunmuştur. 1972 yılında Umman Sultanı Kâbus ile Dofâr'da ulusal kurtuluş savaşı veren devrimci gerillalara karşı gizlice anlaşarak 8.000 askerini ülkeye sokmuş ve Basra Körfezi'nden geçişi kontrol eden Hürmüz Boğazı da dahil olmak üzere birçok bölgeyi işgal etmiştir. Bundan başka, Filistin Kurtuluş Hareketine karşı Ürdün'ü ve Güney Yemen'deki devrimci ve anti-emperyalist hükümete karşı kralcı Kuzey-Yemen'i desteklemektedir.

İran Şahı'nın en korktuğu şey «Sosyalizm» dir. Bu nedenle S.S.C.B. ile iyi geçinmeye çalışmakta fakat Sovyetler Birliği ile ilişkiler içinde bulunan ilerici Arap rejimlerini zayıf yerlerinden yakalayarak, Orta - Doğu'da sosyalizmin yayılmasını önlemeye çalışmaktadır. Şah önce Mısır'a çok ihtiyacı olan büyük miktarda kredi ve petrol vermiş, böylece S.S.C.B. etkisini azaltmak istemiştir. Aynı zamanda bir Arap - İsrail savaşında İsrail'e petrol vereceğini söyleyerek hem İsrail'i rahatlatmış hem de Abu - Rudeys bölgesinde ve İsrail işgali altında bulunan petrol kuyularının Mısır'a iadesinin artık mümkün olduğunu ortaya koyarak Enver Sedat'ı memnun etmiştir. Amaç yine aynıdır: Bir Arap - İsrail savaşının emperyalizmin kanlı yüzünü Arap halklarına gösterdiğini ve böylece anti - emperyalist ve ilerici Arap Rejimlerinin yaygınlık kazandığını gören A.B.D. emperyalizmi ve İran, artık Orta - Doğu'da sıcak savaş istememektedirler. Her savaşın sosyalist dünya sisteminin Arap halkları ve ilerici Arap rejimleri arasında saygınlığını arttırdığı ve özellikle S.S.C.B. ile Arap ülkeleri arasındaki kardeşlik ve işbirliğini pekiştirdiği emperyalizm tarafından anlaşılmış, Şah ve dolarları bu dayanışmayı zayıflatıp Orta - Doğu'daki her türlü ilerici ve anti - emperyalist düşüncüyü nötralize etmekle görevlendirilmişlerdir. Barzanî hareketine yardım eden İran, bu olay kendi içindeki bağımsızlık isteklerini körükleyince ve Orta - Doğu'nun yeni dengesi farklı gelişmeler doğurunca Irak'la anlaşmış. Tabii anlaşmasındaki esas saik, Irak'la S.S.C.B. arasında pekişen yardımlaşma ve dostluğun emperyalizmin bölgedeki çıkarlarını tehdit eder hale gelmesiydi. Yine İran ordusunun % 80'i Irak sınırında beklemekteydi; son anlaşma ile İran Silâhlı Kuvvetlerini daha yaygın olarak kullanabilecek ve daha çok ülkeye rahatça müdahale edecektir. Nitekim, Basra Körfezi'nin batı

yakası İran tarafından kontrol edilmekte ve bir dizi askerî üsle donatılmış bulunmaktadır. Körfezdeki İran deniz üslerindeki İran'lı subayların tümünün İsrail'de staj yaptığı 1973 yılında açıklanmıştır. Ordudaki A.B.D. danışmanlarının sayısı birkaçını bulmakta olup en önemli görevi olan üç general doğrudan Büyükelçi Helms'e bağlıdır!

Bütün bu görevlerini (!) yerine getirebilmesi için İran'ın «Dikensiz bir gül bahçesi» olması gerektiği açıktır. Ülke içi sosyal muhalefet, emperyalizmin tertiplerini açığa çıkararak bozabilir. Bunun için gerek İran oligarşisi gerekse onların akıl hocası CIA kurmayları, ülkede tam bir terör ve işkence rejimi kurmuşlardır. Doğrudan CIA'ya bağlı olan, aynı zamanda Avrupa'nın tüm gizli servisleriyle ve İsrail'in Mossad adı verilen terör ve karşı -devrim örgütü ile içli dışlı faaliyet gösteren SAVAK adındaki örgüt 1955 yılında kurulmuş olup 60 - 80 bin ajanı vardır. SAVAK'ın «faaliyeti (!)» sonucu bugün İran hapishanelerinde 40 bin siyasî mahkûm bulunmaktadır. Son iki yılda da, 110'dan fazla siyasî mahkûm idam edilmiştir. Uluslararası Af Örgütü İngiltere Bölümü Başkanı David Simpson «İran, siyasî tutuklulara yapılan işkencelerde dünya şampiyonu olabilir» diyerek durumu açıklamış, parlamentoda da İşçi Milletvekili William Wilson uygulanan terörü ayrıntılarıyla ortaya koymuştur. Son olarak da, ülkedeki bütün siyasal partiler lağvedilerek Millî Diriliş adlı bir «tek» faşist partide toplanmaları istenmiştir. En sağdaki faşist partiler dahil, düzenin iktidar ve muhalefet partileri yeni tek parti rejimini kabul etmişler ve Şah, açık açık, bu rejimi kabul etmeyenlerin sınır dışına çıkabileceklerini veya hapisaneyi tercih edebileceklerini söylemiştir.

Bu korkunç baskıya karşılık İran'lı devrimciler TUDEH Partisinde örgütlenerek direnmektedirler. Her türlü işkenceye karşılık mücadele her yerde sürdürülmektedir. İdam edilmeden önce son sözlerini dışarıya kaçırabilen TUDEH Partisinin yiğit devrimcilerinin söylediklerinden de anlaşıldığı gibi İran'lı devrimcilerin moral yüksekliğini ve inanmışlığını, SAVAK tipi terör kuruluşlarının kitleleri yıldırma politikası etkileyememektedir.

İşte işadamlarımızın önünde secdeye durdukları Şah ve onun hükmettiği İran'ın durumu budur. Zaten Şah emperyalizmin çıkarlarını ne büyük bir gayretle savunduğunu hiç gizlememekte ve büyük bir iftiharla açıklamaktadır. 21 Mayıs 1973 tarihinde Newsweek dergisinin Arnaud de Borchgrave isimli muhabirine verdiği demeçte bu amacını şu şekilde ifade etmektedir: «İran Körfezinde istikrar ve güvenlik olmaksızın Avrupa'nın güvenliği boş bir sözdür. Batı Avrupa, Birleşik Devletler ve Japonya, körfezi genel güvenliklerinin bir bölümü olarak kabul etmekte, bununla beraber bu güvenliği sağlayacak durumda bulunmamaktadırlar. İşte bu yüzden biz onlar için bu görevi yerine getiriyoruz... Amerika hayatî çıkarları sözkonusu olduğu zamanlar bile jandarma rolünü oynayamıyor.»

İşte dostumuz (!), kardeşimiz (!) İran'ın kendi Şah'ının ağızından tarrifi... Bizim fazla bir şey eklememize zaten gerek yok.

Komünist Manifesto'sunun 1890 tarihli almanca baskısına önsöz

Engels'in bu önsözü yazdığı 1 Mayıs 1890 günü, İkinci Enternasyonal'in Paris Kongresinde (Temmuz 1889) alınan karar uyarınca Avrupa'nın ve Amerika'nın bazı ülkelerinde işçi gösterileri, grevler ve mitingler yer almıştı. O günden sonra 1 Mayıs, bütün dünyada, proletaryanın milletlerarası dayanışmasının timsali olarak kutlanagelmıştır.

Frederick Engels

... Manifestonun yeni bir Almanca baskısını çıkarmak yeniden gerekli olmuştur. Bu arada Manifestonun geçirdiği hayli zengin tarihî gelişimi de burada belgelemek yerinde olur.

İkinci bir Rusça çeviri —Vera Zasuļiç tarafından— 1882'de Cenevre'de yayınlandı. O baskının önsözünü Marx'la birlikte yazmıştık. Ne yazık ki ilk Almanca elyazması kayboldu; o yüzden metne bir yararı dokunmayacağını bile bile, yenibaştan Rusçadan çevirmem gerekiyor. Şöyle deniyordu o önsözde:

«Komünist Partisi Manifestosu'nun, çevirisi Bakunin tarafından yapılan ilk Rusça baskısı Kolokol basım evince 1860 yılları başında yayınlandı. O zaman Batı için bu (Manifestonun Rusça baskısı) olsa olsa bir edebî garâbettir. Bugün artık öyle değildir.

«Proletarya hareketinin o sıralarda (Aralık 1847) hâlâ ne kadar sınırlı bir kapsamı olduğu, Manifestonun, çeşitli ülkelerdeki çeşitli muhalifet partileri karşısında Komünistlerin durumunu gösteren son bölümünden açıkça bellidir. Orada, özellikle, Rusya ile Birleşik Devletlerin sözü edilmez. Rusya'nın bütün Avrupa gericiliğinin son büyük yedek gücü olduğu, Birleşik Devletlerin de, göç yoluyla, Avrupa'nın fazlalık proletarya güçlerini yuttuğu zamandı o zamanlar. Her iki ülke de Avrupa'ya hammadde sağlıyan, aynı zamanda Avrupa'nın sanayi ürünlerine pazar olan ülkelerdi. Bu nedenle ikisi de o sırada, şu ya da bu biçimde, Avrupa'da yürürlükte olan düzeni ayakta tutuyorlardı.

«Bugün durum ne kadar farklı! Kuzey Amerika'yı devâsa bir tarım üretimine elverişli bir ülke hâline getiren, doğrudan doğruya Avrupa göçleri olmuştur. Amerikan rekabeti Avrupa'nın büyük ve küçük toprak mülkiyetini taa temellerinden sarsıyor. Yine bu göçler, Birleşik Devletlerin korkunç sanayi kaynaklarını öyle bir ölçüde işletmesini mümkün kılmıştır ki, Batı Avrupa'nın ve özellikle İngiltere'nin bugüne dek süregelen sanayi tekeli yakında mutlaka kırılacaktır. Her iki durum da Amerika'yı devrimci bir yönde etkilemektedir. Bütün siyasî düzenin temeli olan, küçük ve orta çiftçilerin toprak mülkiyeti, dev çiftliklerin rekabeti karşısında adım adım geriliyor; aynı zamanda sanayi bölgelerinde, ilk kez, proletarya yığınları ve akıllara durgunluk veren bir sermaye yoğunlaşması beliriyor.

«Rusya'ya gelince! 1848-49 Devriminde yalnız Avrupa'nın prensleri değil, Avrupa'nın burjuvaları da, o yıllarda henüz uyanmaya başlayan proletaryanın elinden yakalarını ancak Rus müdahalesi sayesinde kurtarabilmişlerdi. Çar, Avrupa irticâının başı ilân edilmişti. Bugün Çar, Gaçina'da, devrimin savaş esiridir; ve Rusya, Avrupa'da devrimci eylemin öncüsü olmuştur.

«Komünist Manifestosunun amacı, çağdaş burjuva mülkiyetinin kaçınılmaz olan yakın yıkılışını ilân etmektir. Oysa Rusya'da, hızla gelişen kapitalist vurgunculuğun ve henüz gelişmeye başlayan burjuva toprak mülkiyetinin karşısında, toprakların yarısından fazlasının köylülerin ortak mülkiyetinde olduğunu görüyoruz. Şimdi soru şudur: Bir hayli yıpranmış olmakla birlikte yine de ilkel ortak toprak mülkiyetinin bir biçimi olan Rus obshchina'sı, ortak mülkiyetin daha ileri komünist biçimine doğruca varabilir mi? Yoksa o da, önce, Batının tarihî evrimi olan dağılma sürecinden mi geçmelidir?

«Bugün için bu soruya verilebilecek tek cevap şudur: Eğer Rus devrimi Batıda bir proleter devrimine ışık yakar da bu iki devrim böylece birbirini tamamlarsa, bugünkü Rus ortak toprak mülkiyeti komünist bir gelişim için hareket noktası yerine geçebilir.

Karl Marx Frederick Engels

21 Ocak, 1882. Londra»

Aşağı yukarı aynı tarihte Cenevre'de yeni bir Lehçe çeviri yayınlandı: Manifest Komünistyczny.

Bundan başka, Social-demokratik Bibliothek 1885'de, Kopenhag'da, Danimarka dilinde yeni bir çeviri çıkardı. Yazık ki tam bir çeviri değil bu. Çevirmene güç geldiği anlaşılan bazı önemli parçalar alınmamış. Ayrıca, yer yer bazı dikkatsizlikler var. Bütün bunlar daha da çok göze batıyor, çünkü çeviriden anlaşıldığı kadarıyla, çevirmen biraz daha çaba harcasaymış ortaya dört başı mamur bir eser çıkarabilirmiş.

Fransızca yeni bir çeviri 1885'te Paris'te Le Socialiste'te yayınlanmıştır. Şimdilik yayınlananların en iyisidir.

Bu Fransızca metnin İspanyolca çevirisi yine o yıl önce Madrid'de El Socialista'da yayınlanmış, sonra broşür hâlinde yeniden basılmıştır: Manifesto del Partido Comunista por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Administracion de El Socialista, Hernan Cortes 8.

Bu arada garip bir olaya da değineyim: 1887'de Ermenice bir çevirinin elyazması İstanbul'da bir yayıncıya sunuluyor. Adamcağız Marx'ın adını taşıyan bir kitabı yayınlamayı göze alamıyor, çevirmenden kitaba kendi adını koymasını istiyor, ama o da buna yanaşmıyor.

Az çok yanlış Amerikan çevirilerinden önce biri, sonra bir başkası İngiltere'de tekrar tekrar basılıp durduktan sonra, nihayet doğru bir metin 1888'de yayınlandı. Çeviri, dostum Samuel Moore tarafından yapılmıştı. Metin baskıya verilmeden önce bir kere daha birlikte gözden geçirdik. Şu başlığı taşımaktadır: Manifesto of the Komunist Party, by Karl Marx and Frederick Engels. Authorised English Translation, edited and annotated by Frederick Engels. 1888. London, William Reeves, 185 Fleet st., E.C.O. baskıdaki notların bir kısmını bu baskıya da aldım.

Manifestonun başlı başına bir tarihi oldu. İlk çıktığında bilimsel Sosyalizmin o zamanlar sayıları henüz pek fazla olmayan öncülerince heyecanlı karşılanmıştı (ilk önsözde sözü geçen çevirilerden de bellidir bu).

Çok geçmeden, 1848 Haziranında Paris işçilerinin yenilgiye uğramasıyla başgösteren irtica tarafından arka plana itildi ve giderek, 1852 Kasımında Kolonya Komünistlerinin hüküm giymeleriyle «kanun uyarınca» aforoz edildi. Şubat devrimiyle başlayan işçi hareketi göz önünden çekilince, Manifesto da arka plana düştü.

Avrupa işçi sınıfı hâkim sınıfların iktidarına karşı yeni bir saldırıya geçmek için tekrar yeterince güçlendiği zaman, Enternasyonal İşçi Birliği kuruldu. Birliğin amacı, Avrupa ve Amerika'nın tüm savaşçı proletaryasını tek bir muazzam ordu içinde kaynaştırmaktı. O yüzden, Manifestoda ortaya konulan ilkelerden hareket edemezdi. Enternasyonal, İngiliz sendikalarına, Fransız, Belçikalı, İtalyan ve İspanyol Proudhon'cularına ve Alman Lassalle'cilerine kapıyı kapatmıyacak bir programa sahip olmalıydı. Bu program —Enternasyonal Tüzüğü Gerekçesi— Marx tarafından Bakunin ve Anarşistlerin dahi takdirlerini kazanan bir ustalıklı kaleme alındı. Marx, Manifestoda ileri sürülen fikirlerin nihai zafere ulaşması için, sadece ve tek başına, işçi sınıfının birlikte eylem ve tartışma sonunda mutlaka gerçekleşecek olan zihni gelişmesine güveniyordu. Sermayeye karşı mücadelede karşılaşılan olaylar ve durumlar, hattâ kaza-

nılan zaferlerden çok uğranılan yenilgiler, her derde devâ gördükleri evrensel formüllerin o güne kadarki yetersizliğini savaşçılara göstermekten geri kalmıyacak, işçi sınıfının kurtuluşunun doğru koşullarını adamakıllı anlamaya kafalarını daha yatkın kılacaktı. Marx haklı çıktı. Enternasyonal çağıldığında, 1874'ün işçi sınıfı Enternasyonali kuruluş yılı olan 1864'deki işçilerden çok farklıydı. Lâtin ülkelerinde Proudhon'culuk, Almanya'da kendine özgü Lassalle'cilik kayıplara karışmak üzereydi. Hattâ o dönemde tutucuların şâhı İngiliz sendikaları bile, 1887 Swansea Kongrelerinde başkanın onlar adına, «Kıta sosyalizmi artık ödümüzü patlatmıyor,» diyebileceği noktaya adım adım yaklaşıyorlardı. Ne var ki, 1887'ye kadar kıta sosyalizmi hemen hemen sadece, Manifestoda ilân edilen teoriden ibaretti. Bu bakımdan Manifestonun tarihi, belli bir ölçüde, 1848'den bu yana çağdaş işçi sınıfı hareketinin tarihini yansıtır. Şu anda hiç şüphe yok ki bütün Sosyalist literatürün en yaygın, en milletlerarası ürünü, Sibirya'dan Kaliforniya'ya kadar bütün ülkelerde milyonlarca işçinin programıdır.

Yine de, yayınlandığı sırada biz ona bir Sosyalist manifestosu diyemezdik. 1847'de iki çeşit insana sosyalist gözüyle bakılıyordu: Bir yanda çeşitli ütopyacı sistemlerin taraftarları, özellikle İngiltere'de Owen'ciler, Fransa'da Fourier'ciler vardı. Her ikisi de ufala ufala çoktan birer tarikat olmuş çıkmışlardı, ve yavaş yavaş ortadan siliniyorlardı. Öbür yanda, her derde devâ evrensel formülleriyle ve her türden derme çatma onarımlar yoluyla, sermayeye ve kâra hiç mi hiç zarar vermeksizin, sosyal dertleri gidermek isteyen bir alay sosyal şarlatan vardı. Her iki halde de işçi sınıfı hareketinin dışında kalmış adamlardı bunlar, ve daha çok, «okumuş» sınıfların desteğini sağlamaya bakıyorlardı. İşçi sınıfının, salt siyasî devrimlerin yeterli olmadığı inancıyla toplum yapısının kökten değişmesini isteyen kesimi ise, o sıralarda kendisine Komünist diyordu. Daha yontulmamış, salt içgüdüsel, çok kez de kaba saba bir Komünizmi bu, ama iki Ütopyacı Komünizm sistemi yaratacak kadar güçlüydü: Fransa'da Cabet'in «İkarya» Komünizmi ile, Almanya'da Weitling'in Komünizmi. 1847'de Sosyalizm bir orta sınıf hareketi, Komünizm bir işçi sınıfı hareketi anlamına geliyordu. Sosyalizm, hiç değilse Kıta Avrupasında, az çok itibarlı sayılıyordu; ama Komünizm bunun tam karşıtıydı. Biz daha o zamandan, büyük bir kesinlikle, «İşçi sınıfının kurtuluşu işçi sınıfının kendi eseri olmalıdır» görüşünü benimsediğimizden, bu iki isimden hangisini seçeceğimiz hususunda hiç bir tereddüdümüz olamazdı. O gündenberi de bu isme sınıt çevirmeyi düşünmemişizdir.

«Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!» Bundan kırk iki yıl önce, proletaryanın kendi öz dileklerini öne sürerek ortaya atdığı ilk Paris devriminin arifesinde biz bu sözleri dünyaya ilân ettiğimizde pek az yerden ses alabilmiştik. Oysa 28 Eylül 1846'da Batı Avrupa ülkelerinin çoğunun proleterleri, hâtırası her zaman şerefle anılacak olan Enternasyonal İşçi Birliğinde elele verdiler. Gerçi Enternasyonal topu topu dokuz yıl yaşadı. Ama bütün ülkelerin proleterleri arasında onun yarattığı ebedî birliğin hâlâ canlı olduğuna, ve her zamankinden daha büyük bir güçle yaşadığına bugünden daha iyi bir tanık olamaz. Çünkü bugün, ben bu satırları yazar-

ken, Avrupa ve Amerika proletaryası ilk kez tek bir ordu halinde, tek bayrak altında, tek bir ilk-amaç için —Enternasyonal'in 1866 Cenevre Kongresinde ve sonra tekrar 1889 Paris İşçi Kongresinde ilân edildiği üzere sekiz saatlik normal iş gününün kanunen tanınması için— seferber olmuş savaş güçlerini teftiş ediyor. Bugünkü temâşâ, bütün ülkelerin kapitalistlerine ve toprak sahiplerine, bütün ülkelerin işçilerinin bugün sahiden birleşmiş olduklarını gösterecektir.

Keşke Marx bunu kendi gözleriyle görmek için şimdi yanımda olsaydı!
1 Mayıs, 1890. Londra

TÜSTAV